

**Зэлыашлэрэ кьэбэртэе усаклоу, тхаклоу Клышъэкьо Алим
кызыхъугъэр илъэси 100 мэхъу**

АДЫГЭ МАКЪ

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

№ 132 (20645) ГЪУБДЖ, БЭДЗЭОГЪУМ и 22-рэ, 2014-рэ илъэс

● **ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП**

102

**Бэдзэогъум и 22-м
Адыгеим иархив
къулыкъу зызэхащагъэр
ильэс 90-рэ мэхъу**

**Адыгэ Республикэм иархив учреждение-
хэм ялофышлэху ыкӀи яветеранху
лытэныгъэ зыфэсшыхэрэр!**

Хьюгъ-шлэгъ иным — Адыгеим иархив къу-
лыкъу зызэхачагъэр илъэс 90-рэ зэрэхурэм
фэш! сышъуфэгүш!о!

Архивхэм зыфэдэ къамыхуьгъэ клэныр къэгъэ-
нэжыгъэнымклэ пшъэрлышхо зэшлуахы, тари-
хымырэ цыфлэпкъым ишэжырэ яухъумакоу ар
цыт, блэкыгъэм ыкли къэклоштым нахь тэрэ-
зэу тягупшысэнымклэ, ныбжыклэхэм яхэгъэгу
шлу альэгъунымклэ ыкли пшъэдэкыжь ин зэра-
хыырэр икыоу зэхашыкынымклэ ахэм яшлогъэшхо
къэкло.

Илгэс 90-у блэкыггэм архивым илофышлэ плэужыбэ зэблэхуугэ хуугэ, ахэм зэклэми архив лофым ихэхьоныгэ ялахьышхо хашыхагь. Шьуи-лэплэсэнэгэ, шлэныгэ кууу шьуилэхэм, пшээдэ-кыжы ин хэлгэу лоф зэрэшшушлэрэм яшуаггэклэ кьэралыггэмрэ цыфхэмрэ ящыклэгэ кьэбарыр игьом алэклэхэ, республикэм иархив фонд кьэухуумэггэнымклэ лофышхо зэшлошхоxy.

Ньбджэгү лyaлэхэр! Сэнэхятэу кыхэшү-
хыгэм шүзэрэфэшпыкэм пае сызэрэшүфэра-
зэрсyгy етыгэу кэсэлo, псауныгэ пытэ, на-
сып шүуилэнэу, Адыгэ Республикэмрэ тi Хэгэ-
гшухоу Урысые Федерациемрэ яфэдэ зыхэл loфым
гэхэхэгэшохэр шышүушынхуэ сышүуфэлэло!

**Адыгэ Республикэм и Лышххэу
ТХЪАКІУЩЫНЭ Аслъан**

Шыныгъэм хабгъэгъозэжьищтых

Тыгуасэ АР-м иминистрэхэм я Кабинет зэхэсыгъоу илагээр зэришагь АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Наталья Широковам.

Пстэумэ апэу Украинэм зео-зэ-
пэуцужыэу кытэджагэм ыпкь кы-
кыкыкэ ащ кыкыжыгыгэхэм ащы-
шэу Адыгеим кыажагэхэм ялофхэм
атегушылагэх. Наталья Широковам
кызырэиуагэмкыкэ, нэбгырэ 900-м
еху пстэумкы республикэм кы-
шагь. Пэлэз гъэнэфагьэрэ шыпсэ-
унхэу ахэм афагэхъазырыгыэ чы-
плэхэм непэ ачлэсыр нэбгырэ 300
мэху, илахыл е инэлусэхэм аджэ
шыпсэхуэрэ, цыфыз республикэм
исхэм псэуплэу кыратыгэхэм

ачлэтисыхагьэхэр ахэтых, нэмык субъект кложыгыэхэри квахэкыгыэх. Зышхъх кэезыхыжыэжыгыэхэм апае тхамэфыцим кыклоцл сомэ миллиони 3-м нэсэу кызыраугъ-иггэр Премьер-министрэм игуадзэ кылуаг. Нэгэрэ мафэмклэ мыхэм альэныкьоклэ юфыгьо шхьалэу зигуу кышылгыр плэъэ гьэнэфэгьэм тельтитэгэ псэуплэхэм ачлэхсэм, анэхэу зыггэпсэфыплэхэу «Анастаси-емрэ» «Шапсыггэмрэ», бэдждэдэу аштэнхэу унэхэр кьафэгьотыгьэн-хэр ары.

— Ар лоф псынклэп, ау пстэу-ми тызэдеіээ зэшлотхын фәе, — кылуаг ащ. — Ар Правительствэм ипашэ иунашөхэм ащыщ. Цыфхэр щыіэныгэм хэгьозэжыныхэм фэш! псэуплэхэр хэушьяфыкыгуэ ялән-хэ, республикәм исхэм афэдэу ахэкүаклэхэу адэпсэунхэ фәе.

Республикэм, кьалэм зэрафэмын-
нэлүасэхэри кьыдалытээз, ялофхэр
зэшүлахынхэмклэ, ящыклэгэ чып-
лэкплэнхэмклэ лэпылэгү афэхүнху
зышыхьэ кьезыхыкьэжыгыгэхэм
афэгээзэгэ кьулыкьухэм закьы-
фигазээз кьарилуагь. АР-м лөф-
шлэнымклэ ыкйи социалнэ хэхьы-
нгьэмклэ и Министерствэ чыплэ
кьин ифагэхэм лэпылэгү ягээгьы-

тыгъэнымклэ юфшлэнышхо зэрзэ-
шлуихырэм ащ кыкыгъэтхыгы.

Наужым бюджетым ыккылауахэм, хэбзэлахэ зэфэшхыафхэм якъа-уагъоажьынклэ лофыгыоу шылэхэм, клэ-лэцкыкхэм язгыгэпсыфыгыо уах-тэ изыхэсэн, еджаплэхэр ильэсыклэ еджэгум фэгъэхъаыргэнхэм иегъ-жън, къэралыгыо фэлэ-фашлэхэр элек-троннэ шыккэм тетэу цыфхэм зэ-рагъэгъотынхэм изыхэсэн, нэмык лъэныкхэм атегушылагъэ. Министрэ пэлчхэ ежэ зыфэгъзэгъэ лъэны-къомклэ лофхэм язытет клэклуэ ши-гъэгъозагъэх. Бюджетым тегушы-лэхээ, лофыгыо шхъалэу кышчы-хагъэшыгъэхэм ащцхэ мы ильэсым иапэр мэзихэ акцизхэмклэ къаугъо-ихэрэр сомэ миллиони 182-клэ нахэ маклэ зэрэхъугъэр. АР-м финан-схэмклэ иминистрэу Долэ Долэтый кызырлыагъэмклэ, ащ ыпкэ кыкклуэ гыгуу фондыр ыкбоу гъэпсыгъэ ху-гъэп. Къэралыгыо фэлэ-фашлэхэр элек-троннэ шыккэм тетэу гъэцэккэгэнхэм епхыгъэ лофыгъохэм атегушылэхээ, пстэури ащ фэдэ шыккэм охтэ благъэм техъанхэр шлоккэ зымылэ лофэу зэрэщытыр джыри зэ Ната-лья Широковам агу кыгъэккыжыгы.

ХЬУТ Нэфсэт.

loфыр кыгъэпсынклэщт

Кошын лофхэмклэ федеральнэ кyuлыкyум жyоныгyуаклэм и 26-м унашyоу ышлыгyэм бэ-дзэгyум и 1-м кlyачлэ илэ хyугэ. лэкиб кyэралыгyом иг-ражданин е граждaнствэ зимылэ цыфым урысыбзэр дэгyоу ышлэу, ащ изехьаклоу пльытэным пыль лофхьабзэхэм ар афэгьэхьыгь.

лофыгьом изэшлохын пае
комиссиехэм язэхэжэн, ахэм
ялошлэкэжтым афэгъэхыгъ
унашоу аштагъэр. Ізкыб къэ-
ралыгьом ицлыф е граждан-
ствэ зымылэ цыфыр урысыб-
ствэм изехъаклоу зылътэн зы-
лэкъыштыр комиссиу кошын

лофхэмкӀэ федеральнэ къулыкъум ичыплӀэ гъэлорышӀаплӀэхэм ащызэхашагъэхэр арых. Комиссием ипӀэцӀн фаер чыплӀэ къулыкӀум итхьаматэ игуадз. Ащ фэдэу Адыгэ РеспубликэмкӀэ чыплӀэ къулыкӀум цызэхашагъэ комиссием итхьаматэу Тхьаркъохьэ Фатимэ мы мафэхэм гушыӀэгъу тыфэхьугъ. Ащ кызыриуагъэмкӀэ, комиссиену мыщ цызэхашагъэм къулыкӀум илофышӀэхэм анэмкӀэу бзэмкӀэ специалисти 4 хэт.

Комиссиём пшэрыльэу ыкли
фитыныгъэу илэхэм яхьылагъэу
тызеупчлым къызэриуагъэмклэ,
цыфэу комиссиём зыкыфэ-

зыгъэзагъэм лъэу тхылъыр кы-
лахынышъ, ауплъэкълун фæе. Етл-
нæ ар кырагъэблагъэшъ, дэгү-
щылэх, урысыбзэр зеришлэрэр
ауплъэкълу. Iэкълб къэрыалгъо
гражданствæ илæм ежырми
е илахылхэр арыхæми Уры-
сые империем е СССР-м зæ-
рæщыпсæугъэхæм фæгъæхыгъæу
тхылъхэр къагъæхъазырынхæу
щыт. Ахэр къызатогъэхæм буж
мæфитлум кыкълуцл комиссиен
итхъаматæ зэхэсыгъор зыщы-
лæшт мафэр егъæнафæ. Мæфитф
темьшлæу комиссиен зэхэсыгъо
илæн фæе. Ащ унашъоу ышлыг-
гъæми (урысыбзæм изехъакълу
ылытагъæмæ, ымылытагъæмæ)

мэфитфым кыклоц! цыфыр
шыбгъэпъозэн фæе.

Сыда мы унашом шуагыэу кытыштыр? Комиссиеу Адыгейм шызэхашагэм ипашэ кызызерлоклэ, урысые граждaнствэ кыдэпхыныр аш нахь кьегэпсынклэ, нахь кызызрыкло ешы. Граждaнствэ кыдэпхыным пае ильэсифэ Урысыем ушыпсэунэу джы ишыклэгэжэп, урысыбзэр плүльэу, аш урыгушылэу, урыгупшысэу шыгтэ, етлани уилахьлхэр зегорэм мыш шыпсэуштыггэхэмэ, юфыр нахь кьэлсынклэшт.

Комиссиену мыщ шызэхаша-
гэм джыри зэхэсыгбо илагьеп,
сыда плэмэ лъэлу тхыльклэ зы-
ми закыфигъзэгъэгоп. Мы ма-
фэхэм юфым изытет цыфхэм

агүригъэлоным комиссиер пылъ.

Гражданствэ нахь гъэпсынкла-
гъэу къыдихыным пae цыфым
текстыр дэгъоу кыгурылон, имэ-
ханэ кытыжьбын фae. Тек-
стхэр зэтефыгъэх, ахэм ахэ-
тых абстрактнэ-философскэхэр,
сэнэхат гъэнэфагъэхэм япхы-
гъэхэр, публицистикэр ыкли ху-
дожественнэ тхыгъэхэр.

Цыфым ащ фэдэ ушэтыныр
апэрэмклэ зимыкIушьюклэ, илъэс
тешIэмэ, джыри комиссием
зыкьыфигъэзэн ылъэкIышт.

Унашъом кыдылпытэрэ ушэ-
тыныр Къырым шыцхэу урыс
гражданствэ зэратыцхэм, нэ-
мыкӀэу Украинэм кыкӀыжхэ-
рэм зыфэуклчынхэр бэу къа-
хӀкӀыштых.

СИХЪУ Гощнагъу.

Шъхъэихыгъэ гупшысэхэр

ТХЫЛЪЫКІЭХЭР

Зелъашерэ шэныгъэлэжьэу Гыщ Нухъэ шэныгъэ хъасэм зыхэтыр бэшагъэ. Филологие шэныгъэхэмкӀэ доктор, шэныгъэхэмкӀэ Адыгэ (Черкес) Дунэе Академием иакадемик, кавказологхэм я Европэ обществэ хэт, УФ-м ыкӀи АР-м шэныгъэхэмкӀэ язаслуженнэ иофшлэшху, адыгэ ыкӀи кавказыбзэхэмкӀэ специалист, гуманитар ушэтынхэмкӀэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КӀэращэм ыцӀэ зыхырым бзэмкӀэ иотдел ипаш.

Гыщым бзэшэныгъэм, литературоведением, фольклорым, этнографией, тарихым, педагогикэм ыкӀи адыгэхэм якультурэ япхыгъэ упчӀэхэмкӀэ иофшлэгъэ 350-м нахыбэ иӀ. АдыгабзэкӀэ художественнэ тхыгъэхэр — усэхэр ыкӀи поэмэр зыдэтэу «ПчӀэр насыным фыӀусэхы», романэу «Тыр-

кхӀэр» кыдигъэкӀыгъэх. Инаучнэ иофшлагъэхэмкӀэ анахъ уналэ зытеозгъадзэхэрэм ащыц Адыгеим ипсэупӀэ чыпӀэхэм яхыпӀэгъэ тхылытӀур. Нухъэ зэкӀэ иофшлагъэхэм сакъыщыуцун мурад нелэ силӀп, ау шэныгъэлэжьым итхылыкӀэу «Мысли нараспашку. Гупшысэ шъхъэихыгъэхэр» зыфилоу кыдэкӀыгъэм сыкыщыуцущт.

Гыщым итхылыкӀэ, гу зэрэлышъутагъэу, бзитӀукӀэ — урысыбзэкӀэ ыкӀи адыгабзэкӀэ тхыгъэ, темэ зэфӀэшхъафхэу кыщытыгъэхэм ялытыгъэу шъхы 6-у зэтеуыгъ. АпӀэрэ шъхъэм научнэ тхыгъэ зэфӀэшхъафхэр кыщытыгъэх; ятӀонэрэм — фольклор материалы цызэгъзэфӀагъ, ящэнэрэ шъхъэм цыфхэм яхыпӀэгъэ очеркхэр ыкӀи зарисовкэхэр хэхъэх, яплӀэнэрэм авторым ыкӀи итхылыхэм тхыпӀеджэхэм кыаралӀэхэрэр цызэхэуыгъэх, ятфӀэнэрэ шъхъэм авторым ихудожественнэ произведениехэр цызэгъэкӀугъэх, яхэнэрэм — цыф гъэсгъэ инхэм ягущыӀэ щӀэрыхэу цыӀэныгъэ шъыпкыагъэр кызылотыкӀыхэрэр хэхъагъэх.

Гыщ Нухъэ шыӀэныгъэ опытышхо зилэ гъэсагъ. ЗэкӀэ цыӀэныгъэ лъэныкъуабэмэ — бзи, литературы, тарихы, лъапкӀ шэн-хабзи, нэмыкӀи иакъыл атыригуащӀэ мы тхылым иофдишлагъ. Ыгу а зэкӀэмкӀэ цызэтыришлэгъэ гурышэ-гупшысэхэр зэхигощыкӀыгъэ кыщырилотыкӀыгъ. Тхылыр нӀкӀубгъо 503-рэ, пчӀагъэмкӀэ 400 хъоу Мыекъуапэ кыщытырадзгъ.

ТхылыкӀэу «Мысли нараспашку. Гупшысэ шъхъэихыгъэ-

хэр» зыфилоуэр тхыпӀеджэ чаныбэу, шэныгъэ лъэныкъуабэмкӀэ зызгъэбайхэрэм атегъэпсыхъагъ. Шэныгъэ лые зэрэщымылӀэр кызыгурылохэрэм мы тхылым ыгъэгушӀонхэу кысщэхъу, студентхэм, аспирантхэм, кӀэлэегъаджэхэм къашхъэпӀэшт, шэныгъабэ зыщызӀугъэкӀэгъэ тхыпӀ, бзӀупкӀэ гурылогъошлукӀэ а зэкӀэ кызыщилотыкӀыгъ.

«ЗэкӀэ адыгэхэр «адыгэ хабзэм» зэфӀищӀэнхэ, зы ышӀынхэ фае» зыфилоуэр статьям тхылыр кызыӀуехы. Ащ елытыгъэу, псынӀкӀэу гум, шъхъэм бэ ащызӀепӀэкӀыкӀырэр — «Нелэ тиадыгъ хабзэ тырэгъуаза, тэгъэфедэ, тэшӀа ар зилӀэужыгъор?» — узӀэупчӀыжы, узкӀырӀеплыжы.

Адыгэбзэ бзэ гъэшлӀгъон куум игъэпсыкӀэ-хабзэхэм яхыпӀагъэу, наукӀэр иӀэуытыпӀэу, бэ гъэшлӀгъонэу, пшӀэн фаеу авторым уналэ зытырыуигъадзэрэр.

Фольклор темэр пшъхъап: хышӀэр, сэмэркъаур, лъапкыим идунэееплыкӀэ епхыгъэ сурэтхэр, гущӀилӀэжъхэр, кӀэлэцӀыкӀы гурылупчӀэхэр, хырыхыбъхэр, гущӀылэ щӀэрыхэр цызэгъзэфӀагъэх.

ТӀэкӀу сылӀыкӀотэнышӀ, авторым ихудожественнэ произведениехэмкӀэ зызгъэзӀэн. Ахэр урысыбзэкӀи, адыгабзэкӀи кыщытыгъэх. Ащ кыхэкӀэу, Гыщ Нухъэ итхылыкӀэ еджэкӀуабэ иӀэнэу кысщэхъу.

ТхылыкӀэм иавторэу Гыщым итхылыкӀэ кызырэдэкӀыгъэмкӀэ тыфӀагушӀо, тхылым лъэпӀэ мафӀэ ыдзынэу фӀэтӀо. **МАМЫРЫКЪО Нуриет.**

дэт «Птицесовхозым» иподстанцией кӀуачӀэу киловольт 35-рэ зилӀэм игъэцӀэкӀэжыӀн. Ащ станицэу Ханскэм, кӀутырэу Веселэм, поселкэхэу Родниковый, Подгорный зыфилохэу нӀбгырэ мини 4,5-рэ фӀедиз зыщыпсӀухэрэм электривествэр алӀекӀегъахъэ.

2014 — 2015-рэ илъӀэсхэм ябжыхъэ-кӀымӀфӀэ лъэхъан электроэнергием икӀоу, зӀгыу фӀэмыхъоу цыфхэм алӀекӀэхъанымкӀэ зӀлугъыгъэ лахъзэхӀэ обшчествэу «Кубаньэнерго» зыфилоуэрэм гъэцӀэкӀэжыӀн программэм хэхъэу ригъэкӀокӀырэ иофхъабзэм ишӀогъэшхо кызырӀекӀощтым щӀч хӀэлӀп. Сыда пӀомэ Адыгэ Республикэм цыпсӀурэ нӀбгырэ мини 168-рэ фӀедизмэ электроэнергием алӀекӀегъахъшт.

ИкӀоу алӀекӀэхъаным фытырагъэпсыхъэх

2014-рэ илъӀэсым иофшӀэн гъэцӀэкӀэжыӀн компании хэхъэу зӀлугъыгъэ лахъзэхӀэ обществэу «Кубаньэнерго» зыфилоуэрэм и Адыгэ электрическэ сетхэр (зӀлугъыгъэ лахъзэхӀэ обществэу «Россети» икомпание куп хэхъэ) кӀочӀэ ин зилӀэ подстанцией киловольт 35-рэ къэзытырэм игъэцӀэкӀэжыӀн фежъагъэх. «Промсточная» зыфилоуэрэ подстанцией поселкэу Западно-м щыпсӀурэ нӀбгырэ мини 3,5-мэ, автомобильхэм гъэстыныпхъэ зыщырагъэхӀорэ станицехэу Мыекъуапэ дэтхэм электривествэр алӀекӀегъахъэ.

иофшӀэнхэм адакӀоу мегавольтампер 12,6-рэ къэзытырэ, кӀочӀэшхо зилӀэ трансформаторитӀу агъэцӀэкӀэжыӀшт, ащ нэмыкӀэу трансформаторхэм ахӀэл пкыгъоухэу гъэцӀэкӀэжыӀн горэхэр зищыкӀагъэхэм и арашылӀэштых. Ахэр зауыхэкӀэ, специалистхэм ушӀэтынхэр зэхашӀэштых, лӀэмэ-псымӀэхэр зэтырагъэуцощтых, агъэлэштых. Подстанциехэм зэхэуытэгъэ иофшӀэнэу ащыкӀощтхэм зӀекӀэмкӀи сомэ миллион фӀедиз атефӀэнэу кыалытэ.

Джащ фӀэдэу энергетикхэм ягухӀэлхэм ащыц Мыекъуапэ

Адыгэ Республикэм игъогухэр щынӀгъончъэу щытынхэмкӀэ унашъоу щыӀэм кыпкырыкӀыхъзэ, республикэм иавтомобиль гъогухэм охътэ гъэнӀафӀагъэкӀэ хыпӀэгъзещӀ автомобильхэр ащызекӀонхэу унашъо ашӀыгъ.

Адыгэ Республикэм псӀолъӀашынымкӀэ, транспортымкӀэ, унӀэ-коммунальнэ ыкӀи гъогухызмэтымкӀэ и Министерствэ иотдел ипашӀэу Аргунэ Даур кызырӀуагъэмкӀэ, 2014-рэ илъӀэсым бэдзӀогъум и 4-м кыщегъэжъагъэу йоныгъом и

20-м нӀс фабэр градус 32-м ехъу зыхъукӀэ, республикэм иавтомобиль гъогухэм хыпӀэгъзещӀ машинэхэр охътэ гъэнӀафӀагъэкӀэ ащызекӀонхэ фае. Ащ хэхъэх автомобиль гъогухэу ИнӀэм — Адыгэкъал — БжӀэдэгъухъабл; Мыекъуапэ — Джаджэ — Псыбай — Зеленчукская — Карачаевск; Шытхъалэ — Джаджэ — Дружба; Красногвардейск — Улап — Зарево; Хыतिकъуай — Некрасовская; Мыекъуапэ — ТӀуапсэ; Кошхъабл — Курганинск; Каменноостовский — Победа; Кужорская — Сергиевская; Белое — Дагужиев, Суповский

— Отрадный; ТӀэхъутэмыкъуай — Отрадный; Козет — Яблоновский, ТӀэхъутэмыкъуай — Козет — Новый Яблоновский зыфилохэрэр.

Зигугъу къэтшыгъэ автомобиль гъогухэм хыпӀэгъзещӀ автомобильхэр пчыхъэм сыхъа-тыр 9-м кыщегъэжъагъэу пчӀэдыжыым сыхъа-тыр 9-м нӀс ащызекӀонхэ алӀэкӀышт. ШапхӀэхэр зыукъоухэрэм пшӀэдӀэкӀыж зӀрахыштыр, ахэм тазырхэр зӀратыралъхъаштыр агу къэтгъэкӀыжы. ХыпӀэгъзещӀ машинэхэм яводительхэм сакыныгъэ кызыхагъэфӀэн, унашъоу щыӀэр агъэцӀкӀэн фае. **КИАРЭ Фатим.**

ТафӀагушӀо!

ТилофшӀэгъухэу МамырыкӀо Нуриетрэ ЛышӀэ Са-ниетрэ кызыхъугъэхэ мафӀэм фӀэшӀ гуфӀэбэныгъэ хӀэлӀэу тафӀагушӀо!

Псауныгъэ пытэ яӀэнэу, насыпышӀонхэу, ягупсӀэхэм хъяр ехъу амылӀэгъоу илъӀэсыбӀэрэ хӀалӀлӀэу джыри лъапкыим фӀэлэжӀэнхэу тафӀалӀо.

Гъзетэу «Адыгэ макъэм» илофшӀлэхэр

ПшӀэдӀэкӀыж рагъэхъышт

Наркотикхэм ягъзекӀон лыпылӀэрэ федеральнэ кӀулыкӀуым Краснодар краймкӀэ ишӀолъыр ГъӀо-рышӀаплӀэ АР-мкӀэ икӀутамэ илофшӀлэхэм илъӀэс 50 зыныбж хъулыфӀыгъэм наркотик зыхӀэл пкыгъо килограммным ехъу кыкыуахыгъ.

ХъулыфӀыгъэм кызырӀуа-гъэмкӀэ, кӀэпыр Красногвардейск районым ит ШыкӀ псы-уытыпӀэм кыщыгъотыгъэу, ежышхъэкӀэ ар ыгъэфедӀэнэу, ыщӀэн гухӀэл имылагъэу ары.

Экспертизем зӀригъэунӀэфы-гъэмкӀэ, кӀэпым наркотик зыхӀэл пкыгъоу «тетрагидрокан-набинол» зыфилоуэр кыхагъо-тагъ, ар зӀекӀэмкӀи грамм 1098,3-рэ мӀэхъу. УФ-м и Прави-тельствэ 2012-рэ илъӀэсым

шӀекӀогъум и 1-м ышыгъэ уна-шӀом кызырӀэщилӀорӀэмкӀэ, мы пчӀагъэр бӀэкӀэ алъытэ.

ХӀэбзӀнчъэу наркотик зыхӀэл пкыгъор кызырӀэщылӀэкӀигъэ-хъагъэм фӀэшӀ хъулыфӀыгъэм уголовнэ иоф кыфызӀуахыгъ.

Наркотикхэм ягъзекӀон лыпылӀэрэ федеральнэ кӀу-лыкӀуым Краснодар краймкӀэ ишӀолъыр ГъӀо-рышӀаплӀэ АР-мкӀэ икӀутамэ ипресс-кӀулыкӀу.

Депутатхэм апай

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм ия 39-рэ зэхэсыгъо 2014-рэ илъӀэсым бэдзӀогъум и 23-м зӀуагъа-кӀэ.

Зэхэсыгъом мы кыкӀэлъыкӀорэ иофыгъоухэм щатегушӀӀэнхэу агъэнӀафӀагъэх: законопроектхэу «Зипсауныгъэ пыч фӀэхъу-гъэ цыфхэр зи пӀэрыхъу афӀемыхъоу социальнэ, транспорт ыкӀи инженер инфраструктурэм кыхиуытырӀэ псӀуа-лъэхэм анӀэсышӀунхэр», «ТекӀоныгъэм и Быракъ икопие-хэр зӀрагъэфедӀэхэрэм ехыпӀагъ» зыфилохэрэм апӀэр еджӀэгъумкӀэ ахӀэллӀэгъэныр, Адыгэ Республикэм и Закон-хэу «ЧыпӀэ зыгъӀорышӀлӀэжыным ехыпӀагъ», «Адыгэ Рес-публикэм 2014-рэ илъӀэсым ыкӀи 2015-рэ, 2016-рэ чззыхэмкӀэ иреспубликэ бюджет ехыпӀагъ», «Адыгэ Республикэм ибюд-жетхэм язфӀыщытыкӀэхэм яхыпӀагъ», «Чыгум епхыгъэ зӀфӀыщытыкӀэхэр гъэтӀэрззыгъэнхэм ехыпӀагъ», «Мэзым епхыгъэ зӀфӀыщытыкӀэхэр гъэтӀэрззыгъэнхэм ехыпӀагъ», «Зыныбж имыкыгъэхэм ялофхэмкӀэ ыкӀи ахэм яфитыныгъэхэм якъӀэхъумӀнӀкӀэ комисионхэм яхыпӀагъ», «Адыгэ Респу-бликэм щыпсӀурэ цыф куп гъэнӀафӀагъэхэм социальнэ лӀпылӀэгъу ятыгъэнымкӀэ иофхъабзэхэм яхыпӀагъ» зыфилохэрэм зэхъоклыныгъэхэр афӀэшӀыгъэнхэр, Адыгэ Республикэм и Обществоннэ палатэ, зыныбж имыкыгъэхэм ялофхэмкӀэ ыкӀи ахэм яфитыныгъэхэм якъӀэхъумӀнӀкӀэ Республикэ ко-миссион иофшӀэн фӀэгъэхъыгъэ къэбарыр ыкӀи нэмыкӀ иофыгъохэр.

Жуковскэм ыцӀэкӀэ щыт урамным тет унэу N 22-м хэт Залышхоу зэхэсыгъохэр зыщыкӀохэрэм иофшӀэныр сыхъа-тыр 11.00-м щырагъэжъэшт.

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Владимир НАРОЖНЫЙ

Охътэ гъэнӀафӀагъэкӀэ зекӀощтых

Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм илэпкъ усаклоу, тхаклоу, УФ-м и Къэралыгъо премие илауреатэу Клышъэкъо Алим кызыыхъугъэр илэси 100 мэхъу

Лэшэгъум инэфыпс лэш

Цыфым нахъ
лъаплэ щылэп.

Гуцылэжъ

Илэпкъ ыгу ришлыкълэу, ащкэлэ илыуэ, игуклэгъу-шүлэгъу гъунэнчъэу, иакъыл-шлэныгъэкэлэ, игулытэ-гурышэ мыпшыжыклэ шүмрэ емрэ зэхызыгъакошыкызы, шүр зыгъэбагъоу щылагъэр — цыфышху ыкли лыхъужъ. Джащ фэдэ гуклолэ лэш ыкли зэчый инклэ Тхьэр къетэгъагъэу сэ сеплы зэлъашлэрэ къэбэртэе усаклоу, тхаклоу Клышъэкъо Алим.

Цыф еджэгъэ-гъэсагъэхэм ямызакъоу, тхылъеджэ чанхэу тикъэралышхоу Урысыеми, адыгэ шьолъырми зэфэдэклэ арысхэм ащ ыцлэ зэ-

рзэлъашлэрэм седжэнджэшырэп. Икълэмыпэ тхылъ гъэ-шлэгъоныбэ кыпыкыгъ, игу-пшысэ кууклэ къэбэртэе ли-тературэр, лэпкъ литературэрэхэр ыкли дунэе культурэр ыгъэбайгъ.

Цыфыр къэхъу

Охътэ фэжъум изы мэфэ фабэ, бэдзэогъум и 22-м, 1914-рэ илэсым Налщык километри 10 нахыбэкклэ пэмычыжъэу щыт къуаджэу Шхъэ-лыкыо имэкъумэщылэ унагъо Клышъэкъо Алим кызыыхъугъ. Чылэм ыцлэ кызытекыгъэу алытэрэр мыжъом алэ еклоу, фэлэпэласэу цыфыбэ зэрэдэ-сыгъэр ары. Мыжъо шхъалхэр, нэмыклэ ящыкылгъэ пкы-

гъохэр етлупшыгъэу ашлщыгъэх. Ау анахъ зэралъагъэхэр шхъалхэр ары.

Алим ятэжъэу Мырзэбэч гуклэ лэпэлэсщыгъэу къало-тэжы. Осэшхо зилэгъэхэ къу-шхъэчлэс лашэхэр — къамэ-хэр, сэххохэр дамасскэ щы-лычым хишлыкыщыгъэх. Ащ кыыхэкълэу ыкли атефэу Клы-шъэкъо лэкъуацлэри афашыгъ, арапэсыгъ.

Клэлэцыклум ятэу Клышъэкъо Пшымафэ, апэрэмклэ, тым илэшагъэ дихыыхыгъагъ, сатыу лофыми зы заулэрэ хэтыгъ. Ащ ыужым медрысэр кыуухи, зэрэшлоигъуагъэу, дин лофы-шлэуи щытыгъ. Ау ицлыф гъэ-псыкклэклэ, ишэн пкъые зэтет-

клэ шлэныгъэхэм зафикъуды-ищтыгъ. Мы уахътэр зэблэу-зэхъокыр кызыбэкырэ лэ-хъаныгъ. Пхыгъэ-дыгъэу гъашлэр кызыыхырэ лэжъакохэм афэ-мылэкыжъэу, зэфэдэныгъэм клэдэхуэу аублэгъагъ. Кыны-гъо-лэпэогъубэр цыф жъу-гъэхэм зэпачынэу къяжэ-щтыгъ, революцием ифэмэ-бжымэ къалылысщытыгъ. Алим ятэу Клышъэкъо Пшымафи къо-джэдэс лэжъакохэм зэу ащыщыгъ. Ихъаклэщ цыф кълэ-плэу, къэбар-тхыдэ лоталлэу, зэ-хэхъэллэ-зэхэгъушылэжыплагъ. Анахъэу ашлогъэшлэгъонэу зы-гъэгумэкыщтыгъэхэр дунаим щыхъурэ-щышлэхэрэр ары. Вла-дикавказ кышыдэкырэ гъэзе-тэу «Терек» ашлуабэ шлэу ежэ-щтыгъэх, еджэщтыгъэх. 1917-рэ илэсыр кызыссым, Пшымафэ — партизан плыжыгъ, къоджэ ревкомым иапэрэ тхъамэтагъ, Совет хабзэр икълэуаджэ щы-гъэуцугъэным, колхозыр ащ щы-зэхэщэгъэным яклэщэкълэуагъ, къоджэ клэлэгъэджагъ. Пшы-мафэ ихъатырклэ, 1923-рэ илэ-сым, Совет хабзэр загъэуцум, Шхъалыкыо еджаплэ апэрэу кышызылэуахыгъагъ. Пшымафэ ящыкылгъэщт тхылъхэр зэкклэ Налщык кыырищыгъагъ. Ежы-шхъэкклэ ащ клэлэцыкыхэр нылдэпфыбзэкклэ щыригъаджэ-щтыгъэх. Мы уахътэм ышна-хыжъ игъусэу Алим еджаклэ

зэрегъашлэ. Сабыгум бэ ри-убытагъэр, бэ кынагъэр. Клэ-лэцыклум ятэ гумыпсэф гъэ-сагъэмэ ащыщыгъ, теубытагъэ хэлъыгъ.

Янэу Клышъэкъо Коз ары зэкклэ унэгъо хызмэтри, клэ-лэплунри зыпшэ ифэщтыгъэр. Бзылфыгъэ дэгъу зыфалохэрэм ащыщыгъ, ыгуи, ыли бэмэ яклоу щытыгъ. Мэкъэ дахэ илагъ, оредхэр кылоштыгъэх, ахэм апыл къэбархэр, хышъэхэр бэу ышлэщтыгъэх, хъадэгъэ фэ-ло-фашлэхэри хэз имылэу — Къурлан еджэнри, нэмыкыри — ыгъэцаклэщтыгъэх. Гулы-тэ-гурышэ чан зэрилэр гъуащэ-щтыгъэп: пкыыхаплэхэр кы-шлэщтыгъэх, джэнчыдыгъэ, клэ-клэу къэплон хъумэ, лэпкъ фольклорым изехъэкълэуагъ, лэпкъым идунэететыкылагъэр зэкклэ иунагъо хигуащэщтыгъ. Джащ фэдэ унагъом кытэ-джэгъэ Алим зы цыфышлэу го-рэ, гупшысакло е тхакло хъун зэрилэклэщтым уеджэнджэшы-нэу щытыгъэп.

Ныр зыкли гуклодыпхэ-щы-нэпхагъэп, зыщищыкылагъэм щэ-лагъи, лыгъи зыхигъотэжы-щтыгъ.

Сабы быныр тынчъэу кы-зылэхэнэм, мэфэ ошъуапщэ-хэр къаышхъэрэуцохэм, кы-ным зыкырыригъэутыгъэп, илфыгъэхэр хищыжыгъэх, гъо-гу зафи тырищагъэх.

Онэгум щыхэгъырэи Шыу

Клышъэкъо Алим итворчест-вэ анахъ зыкызиштагъэр зэо-ужыр ары. Иусэ тхылъэу «Шыу игыогу» зыфилорэр ары игугъэ ин кызырэдэхъугъэр, ежы иорэд лэш тамэ зэригъо-тыгъэр анахъэу кызыушыхъа-тыгъэр. Зижыкыащэ хъуаоу кызылэуищыгъэ усаклом итхы-лыбэ ащ кыкылэпкылауагъ, къэ-бэртэбзэкклэ, урысыбзэкклэ ахэр кыдэккы — ини, цыкыуи зэ-фигъадэу афэтхэ. Иусэхэр, ипоэмэхэр, клэлэцыкылухэм апае ытхыгъэхэр зыдэт тхылъ 20-м нахыбэ кыдыгъэкыгъ. Ахэм ащыщых «Бгы лъапэм дэжъ», «Клэлэгъу чыналъ», «Стихи» (М. Советский писа-тель), «Мыжъо фаб», «Псау-ныгъэкклэ сышъуфэлъало», «Та-мыгъэ», «Батырыбж», «Усэ-хэр», «Жъогъо маф», «Хэ-шыпыкыгъэхэр» (тхылъи 4 хъоу) зыфилорэр, нэмыкыхэри.

Усаклом игупшысэ ыгу те-шыкыгъ, ежы фэшлэ, ащ щэ-гупсэфы ыкли мы онэгум щы-гъэпсыкылашлэ. Зеклогъогу зэ-пымычыжхэм сыдыгъуи атет Шыу Усаклор. Чэци мафи игупшысэ лъэкло, къегъоты гу-цылэ лэзэгъур, зы сатырэр

адрэм кыкылэпэкклэ. Щылэны-гъэ бэнэ мыухыжым хэтэу хъурэ-шлэрэ пстэур Клышъэ-къом акъыл куурэ губзыгъа-гъэрэкклэ зэрегъэзафэ.

«Сыда насыпыр?» — ело Усаклом ыкли ащ джэуап ри-тэу, игупшысэ мэкстэнэ пча-гъэм арещы. Насып — цы-фыр къэхъумэ псаоу, щылэмэ, кълэчлэ хэлъымэ, акъыл-шлэ-ныгъэм егъэлорышлэмэ, шүр ем ыпэ ригъэшъызы, жыгъом шхъэ уасэ фешлымэ; сабыи щыи макъэм члыр зэлъыгъа-джэу, ащ хэти гушлуагъо хе-гъуатэмэ, ини цыкыуи щылэ-ныгъэ тхъагъор зэхашлэу, зэфэ-дэу зэдэгъуащэхэу, алэхэр пытэу зэрэлъыгъэхэмэ. Анахъ уналэ зы-тебдзэрэр авторым гупшысэ ин зэлугъэклотыгъэ пэлчкклэ об-раз гъэшлэгъонхэр кызызери-гъотыхэр, ахэр гурышэ-гулы-тэ усэ лудэнэкклэ псыгъокклэ ыгъэунэфыхэзэ, лэпкъым игу-уз-лыуэ, цыфхэм ядунэететы-клэ, охътэ зэблэкклэ гъээплэ зэ-фэшъхъафхэмклэ лъэбэкъухэр кызызеригъэлъагъохэрэр ары. Клышъэкъо Алим я XX-рэ лэ-шлэгъум иусэкло ин зышыгъэр, ыцлэ анахъ зэлъызгъэлугъэр

иусэклэ шапхэ, ащ ыкупклэ. Лэпкъ губзыгъагъэр зыхэгъо-щэгъэ жэрыло творчествэр, нарт къэбархэр, тхыдэхэр зэрэфэ-лэрыфэгъухэр ыкли ежы игу-пшысэ уанэ сыдыгъуи пытэу исэу, зэрэщылэрэхъэр ары.

Клышъэкъор — къэбэртэе усэклошху. Дунаир ыкли ащ ипчэгъу ит цыфыр гуклэ дэгъу дэдэу изышыкыых, зэфэзыщэх, зэзыгъапшэх, зэзыгъэшлэх. Усаклом игушылэ ежы фэдэу сыдыгъуи лэш ыкли ренэу ичылплэ егъоты, ары ащ уклэ-дэлукыныр кызыгъэпсынклэ-рэр ыкли усэм хэлъ ушый-гъэсэпэтхыдэр пшыщ зышырэр. Усаклом исатырхэр гушыкылох, ахэм сыдыгъуи лэпкъ шэн-хабзэхэр ахэгъэщагъэх, цыфы пэлчэ икълэрэ къагъэушы ыкли агъэлъэшы. Усэхэм, поэмэхэм, тхылъхэм зэфэдэкклэ адыгъэхэм ящылэкклэ-псэукклэ, ятарихъ гъогу, лэпкъым пэкклэкыгъэу зэхи-шлэгъэ пстэур ятхъабз.

«Мыжъом тхыпхэ хахы, гъу-чым сэххо хашыкылы, гуклаем-рэ гушлуагъомрэ оредыр къа-гъэпсы» — алуагъ тинахыжъ-хэм. Тиблэкыгъэ чыжъэ игу-клаерэ непэрэ мэфэ нэфхэм

ягушлогъо бзырэ зэгуйгъэу-цохэмэ, зэригъапшэхэзэ, игу-пшысэ лэлэхэр зэригъэкылгъэх Усаклом. Шыу емызэщыжым инэлпэгъу зэ утклопкыгъэп. Игупшысэ, имурад ин афэзэ-фагъ, афэхъалэлыгъ, шыпкъэр игъусэ мыпшыжыгъыгъ.

Клышъэкъо Алим ипоэзие «дышъэ идагъэм» фэд, я 60-рэ илэсэхэм ащ кыыхэкыгъ ипрозэ иапэрэ лъапси. Твор-чэскэ клочлэ ин зэрэхэлъым ишыхъат хъугъэх ироманиплэ. Тлур — зы тхылъ хъугъэ; **«Вершины не спят» («Бгы-шхъэхэр чыыхэрэп»)** зы-филорэ романыр тхылъитлоу зэхэт: «Хъопсэгъо нур» ыкли «Мэзэныкыо шхъуантл». Кри-тихэм зэралытэрэмклэ, мы романыр тарихъ-революционнэ произведение ин. Романым кышылотыгъ зэхэгъуфыкыгъэу Совет хабзэр Къэбэртаем зэ-рэщагъэпсыгъэр, а лофыр зэ-рэщыкклэкыгъэр. Ятлонэрэ ро-ман иныр — **«Сломанная под-кова» («Нал къутагъ»)** зы-филорэр — Хэгъэгъу зеошхом ехыллагъ. Тхаклом тарихъ шлэныгъэ куухэр зэрэлэкклэхэр, гупшысэкклэ амал дэгъухэр зэ-

ригъотыгъэхэр, илэпкъ игъогу мы произведениехэм къащы-рилотыкыгъ.

Лэпкъ шэным, лэпкъ хаб-зэм къапкырыкылызэ образ зэфэшхъаф ушъагъэхэр роман-хэм къащытыгъ, тхаклом бзэ къэбзэ бай зэрэлъыри джыри нахъ къэлэгъуагъ.

Усаклоу, тхаклоу, общественнэ лофышлэхуагъэу Клышъэкъо Алим мыщ фэдэ гушхъэлэ-жыгъэу зэлугъэкылагъэр зы-фэгъэзагъэр ыкли зыфигъэ-шъошагъэр илэпкъ ары. Иапэ-рэ усэ цыкылу кыщыжъэу зэ-клэ ипоэзие, зэкклэ ыгуклэ шло-къабылэу зэригъэпшыгъэ игу-пшысэ инхэр кызыщызэлъухы-гъэ усэ тхылъыбэр, романхэр, пьесэхэр, клэлэцыкылу тхыгъэ-хэр зэхылагъэхэр ичлыгу, ихэ-ку, илэпкъ; икълэхъукл, адыгэ плуныгъэ-гъэсэнныгъэм игъогу, ихабз, лэпкъ шыкклэ-гъэпсы-клэ, лэпкъым ышхъэ кы-рыклогъэ пстэур ары. Ылэ-гъурэм, зэхихырэм бэкклэ на-хыбагъ Клышъэкъом гуклэ ышэ-чыщтыгъэр, джарэу илэпкъ илэплагъ. Клышъэкъо Алим лэлэшлэгъум инэфыпс лэшыгъ, иакъыл куцыгъ. Тхаклом ишлэ-ибзыхъаф клодыщтэп, илэуж нэф лэлужыкклэхэр бэрэ, бэрэ риплэжыщтыгъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм илъэпкъ усаклоу, тхаклоу, УФ-м и Къэралыгъо премие илауреатэу Клышъэкъо Алим кызыыхъугъэр илъэси 100 мэхъу

Усаклом игъогу

Псылъэкъуабэм псышхор кы-
зэрагъэпсэу, цыф лъэужыбэм
гъашлэр ахэшлыкыгъ. Хэти илэ-
къо хабзэ, илъэпкъ унашъо епэ-
сыгъэ плуныгъэ-гъэсэнэгъэ егъо-
ты, цыфы мэхъу. Клышъэкъо
Алим анахъ гушъхъэгъомылэ ин,
куцл фэхъугъэр ятэу Пшымафэ
ихъаклэщ цызэхихыгъэ лъэпкъ
псалъэр ары. Джащыгъум ик-
лэцлыклогъом апэрэу оредым,
къэбарым, тхыдэжым осэшхо
зэрялэр зэхышлэгъагъ, пкыры-
хъэгъагъ. Ыужым, иакъыл нахъ
кызыэклом, гушылэ зафэм адыгэ-
хэмклэ осэшлэу зэрилар пытэу
ыгу риубытагъ. Ныдэлъфыбзэм
илэшлугъэ-дэхагъэ пасэу зэхэзы-
шлэгъэ Алим Тхъэм ежъ кы-
хильхъэгъэ сэнаныгъэр псын-
клэу кызыэлъуиыгъ. Илъэси 9
— 10 нахыбэ ыныбжыгъэп
апэрэ усэхэр зетхыхэм. Ным
кыфилоштыгъэ кушъэ оред да-
хэхэм ямэкъамэхэм клэцлык-
логъом игузэхашлэ къагъэушыгъагъ.

1923-рэ илъэсым клэлэм ятэу
Клышъэкъо Пшымафэ илъэситлэ
ублэлэ еджаплэ къуаджэм кы-
зызэлъуиыгъагъ. Ащ апэрэ шэ-
ныгъэ лъэбэкъур Алим цышылэ
ыкы кыуухыгъ. Клэлэ лэтахъом
иеджэн 1926 — 1928-рэ илъэс-
хэм Бэхсан дэтыгъэ мэкъу-
мэщ еджэлэ-интернатым цы-
лыгъэклогъагъ. Мыщ Алим цы-
луклагъ ыкы бзэмрэ литерату-
рэмрэклэ цыригъэджагъ зэлъа-
шлэрэ тхаклоу, къэбэртэе ли-
тературэм илъэпсэгъэуцоу Шэ-
уджэнцлыклогъу Алым. Тхэныр езы-
гъэжыгъэклэ ныбжыкълэмклэ ар
насынышхуагъ.

1931-рэ илъэсым, интернатыр
кызыеухым, Клышъэкъо Алим
иеджэн къалэу Орджоникидзе
дэтыгъэ Темыр-Кавказ клэлэ-
егъэджэ институтым филологи-
емклэ ифакультет цылыгъэклогъ-
тагъ, шлэныгъэхэм зыфащэу

тхыльхэм бэу яджэ, усэным
нахъ зыфегъазэ, тхэнэу регъа-
жъэ ыкы иапэрэ усэхэри кы-
хеутых, творчествэм нахъ зы-
лэклогъытэ. Институтыр кызые-
ухым зы илъэсрэ урысыбзэмрэ
литературэмрэклэ клэлэегъэджэу
Къэбэртэе клэлэегъэджэ раб-
факым лф цышлагъ. Ащ ыужым
Москва макло, мыурыс еджа-
плэхэм я Институт иаспирант
мэхъу. Ар кызыеухым Алим
Налщык кыгъэзэжыгъ, 1938
— 1939-рэ илъэсхэм шлэныгъэ-
ушэтэклогъ институтым идирек-
торыгъ. Мы лфшлэплэм ихъа-
тырклэ усэклогъо хъушт Алим
творческэ лъэпсэ пытэ ыгъо-
тыгъагъ. Ытхыхэрэр 1934-рэ
илъэсым кыщегъэжыгъэу
кыдэклогъ. Иапэрэ усэ сбор-
никэу «Бгы лъапэм дэжъ» («У
подножия гор») зыфилоэрэр заор
къежъэным ыпэклэ кыхиуты-
гъагъ.

А зэкълэми заор къаклэлъы-
клогъагъ. Ежъ Алим кызыэритхы-
жырымклэ, зэуаплэм взводым
икомандирэу лухъэгъагъ. Идзэ-
клогъ лальмэкъ иапэрэ усэ тхыль
илыгъ, гимнастеркэ бгъэшталь-
эм — тхаклогъом я Союз зэрэ-
хэтыр къэзыушыхъатырэ биле-
тыр. Ыпэклэ лыгъэчъэ зэо лъэш-
хэр къэтыгъэх. Хэгъэгу зэо-
шхом илъэхъан Клышъэкъор Дзэ
Плыжыым иофицерыгъ (1941
— 1945), Къэбэртэе-Бэлъкъар
я 115-рэ шыудзэ дивизием хэ-
тыгъ, Сталинград дэжэ цыклогъэ
зэошхом кышъаулагъагъ. Госпи-
талым кызычлэклогъым, Дон-
басс, Запорожьер, Мелитополь,
Кырым, Прибалтикер шъхъа-
фит шлыжыгъэнхэм хэлэжыгъагъ.
Фронтым кышъыдагъэклогъэр гъэ-
зетхэм чанэу илахъ ахишлы-
хъагъ. Зэо къэбархэм, зарисов-
кэхэм анэмыклэу, нэдэплъылэ
зэгъоклэ зэригъотэу, нэм ылъэ-

гъоу, гум пхырыклогъэ пстэур
тхыпэм ригъэклогъо усэхэр ытхы-
щтыгъэх.

Заор мэкъуогъум, 1945-рэ
илъэсым зауухым, А. Клышъэкъор
Къэбэртэе-Бэлъкъар АССР-м
гъэсэнэгъэмклэ иминистрэу агъэ-
нэфэгъагъ ыкы мы лэнатлэр
илъэсищэ зэрихъагъ. Зы фэ-
гъэклогъэныгъэ ныбжы зыфишлы-
жыгъэп. Зэоуж илъэсхэр кы-
ныгъэх, зэтэгъэпсыхъажыны лф-
хэр тыдэклогъо цыклогъыгъэх. Къэ-
бэртэе-Бэлъкъарми еджэлэ
унэхэм язэтэгъэпсыхъажыныклэ,
клэлэцлыклогъо ибэхэм якъэхъу-
мэнклэ (зянэ-зятэхэр заом хэклогъ-
эхэр зычлэс унэхэм бэ фэ-
ныкыуагъэу ялагъэр) Алим бэ
ышлагъэр. Ар Москва клогъэ
а лфыгъохэр зэрэпхыригъэклогъыш-
шыклогъэхэм яусэщтыгъ, маклэп
фызэшлэклогъэри. Министрэу
зыщэтым гъэцэклогъын-зэтэ-
гъэпсыхъанхэм ишыпкъэу ауж
итыгъ, еджаплэхэм, клэлэцлыклогъо
унэхэм ачлэсхэм улагъэу агъу-
хэм атэчагъэ хъугъэр гъэклогъ-
жыгъэным, лъэужыклогъэр гъогу
занклэ тецэгъэнхэм илахышлэ
ахильхъагъ. Зэо фырытынэмрэ

зэоуж мафэхэмрэ усаклогъо Клы-
шъэкъо Алим игупшысэ тхы-
пхъэ-нэхъхэи хэмьклогъэклогъын-
хэу кыыхэнагъэх.

Хэгъэгу, ихэку, илъэпкъ гъу-
нэнчъэу афэшпылкъагъ Клышъэ-
къор, пылухъанчъэу зыфагъэзэ-
рэ лф пстэур ыгъэцэклогъыгъ.
Аспирантурэм ыуж КПСС-м и
ЦК шлэныгъэхэмклэ общественнэ
Академиеу цызэхашагъэр кы-
ухыгъ. 1953-рэ илъэсым кы-
щегъэжыгъэу, КъБАССР-м ими-
нистрэхэм я Совет итхъама-
тэ игуадзэ (1953 — 1959) лф
ышлагъ.

1959-м кышъыублагъэу, Клы-
шъэкъо Алим КъБАССР-м итха-
клогъом я Союз и Правление
итхъамэтагъ ыкы РСФСР-м
итхаклогъом я Союз и Правле-
ние исекретарыгъ. Илъэсипшырэ
(1970 — 1980-рэ илъэсхэм)
СССР-м и Литературнэ фонд
ипэчагъ. Илъэс зэфэшхъаф-
хэм (1966 — 1974-рэ илъэсхэм)
СССР-м и Апшэрэ Совет,
РСФСР-мклэ ыкы КъБАССР-
мклэ язэфэхсхэм ядепутатыгъ.
Клышъэкъо Алим общественнэ
лфышлэклогъоуагъ, ащ готэу, къэ-

клогът лъэужхэм апае зэпымыоу
усагъэ. Зэо ужом, 1946-рэ
илъэсым, «Шыум игъогу» («Путь
всадника») кыдыгъэклогъыгъ.
«Мыжъо фаб», «Тамыгъэ» зы-
филоэрэ тхыльхэу, усэхэр ыкы
поэмэхэр — адыгэм итарихъ
гъогу, адыгэ дунаим, адыгэ-
гум атешлыклогъэхэр — нэ-
мыклэ поэтическэ сборникибэр
кыылэклогъыгъэх. Ахэм Клышъэ-
къо Алим ишлэныгъэ нэфыпс
илъэшыгъи, илъэпкъ шэн-ха-
бзэхэр куоу зэришлэхэу, зэри-
лэплэхэрэри, иакъылышлогъэ-
бзэшлуагъи, лъэпкъ творчествэ
тхэклэ шапхъэхэр лэпэлэсэу зэ-
ригъэфедэхэрэри, илъэсхэм гу-
быгъагъэр къазэрадаклогъо, лэ-
пэлэсагъэм зыкызызэригъэнафэ-
рэри къаушыхъатыгъ.

«Къэклогъытм пае сиорэд
къэсэлэ» — кышчелэ Клышъэ-
къом изы усэ. Щэч хэлэп,
усаклогъо, тхаклогъо, зипоэзии чыгъ
тлэмыгъэ ин прозэр кыыхэклогъы-
гъэу, роман гъэшлэгъонхэр, пье-
сэхэр, тхыльхэр кызылэклогъыгъэ
Клышъэкъо Алим — шыу емы-
зэщыжыым игупшысэ ренэу
гъогу зэрэтетыгъэм, акъыл куцл
ин зэрилагъэм ыкы итворчест-
вэклэ ащ къэбэртэе литерату-
рэм имызакъоу, зэкъош лъэпкъ-
хэм ялитературэ ыкы дунэе
культурэр зэригъэбаигъэм.

Иаужырэ илъэсхэм Москва
щыпсэугъ, илъэс 86-рэ кыгъэ-
шлагъ, 2001-рэ илъэсым цылэ
мазэм ыклэм идунай ыхъожыгъ,
икуаджэу Шъхъалыклогъо дэт
къэхалъэу ипакъо цыщхэр зы-
дэлым щагъэтыллыжыгъ.

Я XX-рэ ллэшлэгъум ицыфы-
шхоу, усэклогъ-тхэклогъо цлэрылоу,
зигъашлэрэ зышлагъэрэклогъо
ныбжырэу лъэпкъ гупшысэм хэ-
тышт еджагъэу, гъэсагъэу, гу-
быгъэу къэнэшт Клышъэкъо
Алим Пшымафэ ыкыор. Иусэ-
хэр, ипоэмэхэр, ироманхэр —
зэклогъо итхыльхэр охътэ лъэшэу
зыщыпсэугъэм игъунджэх, гъо-
зэлэ зафэх.

Гукъэклогъыжъ фабэхэр

«Шу зышлэрэм шу фы-
щылъ» — ало адыгэхэм. Зэ-
лэашлэрэ къэбэртэе усаклогъо,
тхаклогъо, социалистическэ лф-
шлэклогъо и Лыхъужыгъэу, УФ-м
и Къэралыгъо премие илауреа-
тэу Клышъэкъо Алим ыцлэ Къэ-
бэртэе-Бэлъкъарым имызакъоу,
зэклогъо Темыр-Кавказым, зэ-
фэдэклогъо тыхэгъэгушхоштыгъэу
СССР-м ыкы ипроизведение зэ-
дэклогъыгъэхэр зылылэсыгъэ лэ-
клогъо къэралыгъохэм дэгъоу аща-
шлэ. Тхыльеджэ бэдэдэ зыгъо-
тыгъэ тхаклогъо, тинелэрэ мафэ-
хэми литературэр зылэжыгъэу
зикласэмэ анахъ аналэ зыты-
радзэрэ тхэклогъоу.

Клышъэкъо Алим — адыгэ
тхэклогъо ин. Ащ зэклогъо, тыдэ шылэ
адыгэ, зэфэдэу тырэгъушхо.
Тхыльеджэхэм агъу шлуклэ сы-
дыгъуи къэклогъырэ гупшысаклогъо
Клышъэкъор, иакъыл, игубзыгъа-
гъэ лъэшыгъэу уеумэхъы.

Ллэшлэгъум ынапэу алытырэ
тхэклогъор Адыгеим мызэу,

мытлоу шылагъ, ныбджэгъуныгъэ-
лпытэныгъэ ин зэфырялэу, зэ-
къошныгъэ лъэмыджыр литерату-
рэмклэ, культурэмклэ зыща-
гъэпытэгъэхэ охътагъ советскэ
лъэхъаныр. Ащ елътыгъэу,
адыгэ лъэпкъ интеллигенцием
цыщхэм тхэклогъохэр альэгъунэу,
ашлэнэу зэрэхъугъэр къыдгъэлуагъ.

Адыгеим, Къэбэртэе-Бэлъ-
къарым, Къэрэщэе-Щэрджэсым
ялъэпкъ тхаклогъо, СССР-м, Уры-
сыем, АР-м я Къэралыгъо пре-
миехэм ялауреатэу **Мэщбэшлэ
Исхъакъ** кыелатэ:

— Клышъэкъо Алим апэдэдэ
сызылуклагъэр 1947-рэ илъэсыр
ары. Черкесскэ дэт клэлэегъэджэ
училищым сыщеджэщтыгъ, сы-
тхэщтыгъ, бэслъынэибзэр слэклогъ-
лыгъ, упчлэжыгъэу сшыны е си-
тхыгъэхэр зэзгъэлъэгъун горэ
сыфэягъ. Мафэ горэм тхыль-
еджаплэм сыклогъагъ, Алим иусэ
тхыльэу «Шыум игъогу» зыфи-
лоэрэ кысати, седжагъ, сшлагъэ
усаколор, джары апэдэдэ сызэ-

рэлуклагъэр. Адыгэхэмклэ зэрэ-
усэклогъохэр кызыгурылуагъ. Сэр-
клэ сыдыгъуи апэрэу цытыгъэ
адыгэ усаклогъо Хъатклогъо Ахъмэд
Клышъэкъор кыгоуцуагъ. «Шыум
игъогу» лэнэтемых тхыльэу си-
лагъ, нэмыклэ тхыльхэр тхыль-
еджаплэм афэхъыжыхы мыдрэр
сэ къэзгъэнагъ. Джащ щегъэ-
жыгъагъэу сшлэ Клышъэкъор.
Лъэпкъ тхэклогъоу. Игупшысэ
зэклогъо адыгэ гъогу епхыгъ. Шэ-
ныгъэхэу лэклогъыгъ, цылаклэр
бгъу пстэумклэ — политикэмклэ,
лъэпкъ лфхэмклэ, культурэмклэ
ришлыклогъыгъ. Сыдрэ лфхи хэ-
загъэщтыгъ, хэгъэгу акъыл илагъ,
цылаклэм хэшлыклогъоу фырилагъ.

Зэо илъэсхэм фронтым зэ-
дылуыгъэх Лъэустэн Юсыф,
Клышъэкъо Алим, Кайсын Ку-
лиевыр, ялаши, ягушылы чаныгъ,
зы полкым зэдыхэтыгъэх.

1958-рэ илъэсым РСФСР-м
итхаклогъом я Союз зэхашагъэ,
ащ апэдэдэ сызылуклагъо Клы-
шъэкъом, титхэклогъо нахыжыгъэу

Лъэустэн Юсыф сыричалы, ащ
нэлъасэ сыфишлыгъагъ.

Клышъэкъо Алим ежъ Къэ-
бэртэе-Бэлъкъар Республикэм
итхаклогъом я Союз итхъама-
тэу, СССР-м итхаклогъом я Союз
и Правление исекретарэу,
СССР-м и Литературнэ фонд
итхъаматэу Москва шылэ зэ-
хъум, лъэшэу ыналэ кысте-
тыгъ, ренэу шлуклэ сакъыхыгъэ-
щтыгъ. Литературнэ фондым
сид фэдэ зэлуклэ шылэми, адыгэ
ыкы нэмыклэ къош лъэпкъхэм
ятхаклогъом ацлэ кышчырило-
щтыгъ. Тэ, адыгэ тхаклогъом,
Клышъэкъом ишлогъэхэу кы-
тигъэклогъыгъ. Москва зыщылэгъэ
уахътэм унэ 15 — 17-р тха-
клогъом кытитаригъэтыгъ.

Апэрэ луплэгъум Алим цыф
пагъэу кыпшыхъуштыгъ, ащ фэ-
дэ теплэу илагъ, агъу узыфэ-
зыклэ, зэрэгуклогъушлэр, зэрэ-
зафэр, зэрэгупцлэнэр, зэрэ-
хъалэлыр къапшлэщтыгъ. Клы-
шъэкъор тхэклогъо къодыгъэп,
общественнэ-партийнэ лфышлэ-
шхуагъ, къэралыгъом цызэлъа-
шлэщтыгъ, хэгъэгу акъыл илагъ.
Мыекъуапы къаклогъыгъ, тыди

адыгэ тхаклогъом ацлэ кышчы-
хыгъэщтыгъ. Лышлэу бэ фэ-
плонэу шылэр, агъу гушылэр кы-
хъэ сшынып, кыыхэзгъэхъо-
жышт закор Клышъэкъор зэ-
луклэшхо тхаклогъом тыдэ цы-
рялэми, хъатыеклогъо шъхъалэу зэ-
рыщытыгъэр ары (хэгъэгу тхъа-
матагъ, «союзнэ тамадаклэ»
еджэщтыгъэх). Губзыгъагъ, жэбзэ
къэбзэ дахэ луплыгъ. Москва
Переделкинэм щыпсэу зыщэ-
тым бэрэ иунэ сыхъэу кы-
хэклогъы, цыфышлугъ. Янэ абдзэ-
хагъ, Хъакурынэхъаблэ (Адыгеим
и Шэуджэн район) цыщыгъ,
лорлэотэклогъо лэзагъ. Клышъэкъо
Алим КъБР-м лъэшэу шагъэ-
лаплэ. Налщык иурам шъхъалэ
ыцлэ фаусыгъ, тхэклогъом са-
угъэт дэгъу кышчыфызэлъуа-
хыгъ. Клышъэкъо Алим лыгъэ-
цыфыгъэклогъо, акъыл-губзыгъа-
гъэклогъо ухэзыгъэлъыхъуэхъы-
гъэмэ ащыщ. Шлуклэ игугъу
тэшлы, ишлушлагъэклогъо кытхэт.

Нэклубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм илэпкъ усаклоу, тхаклоу, УФ-м и Къэралыгъо премие илауреатэу Клышъэкъо Алим кызыыхъугъэр илэси 100 мэхъу

Нэгъуей Дианэ: «Псэклэ упэгъунэгъу цыхур дапщэщи лъаплэщ» Гукъэкыжхэр

Сызэригугъэмклэ, дэтхэнэ цыхури гъащлэм щыхуоэз и луэхушлэфэхэр, дуней еплъыклэр, гупсысэхэр зыунэтл, абыхэм мардэрэ я пщалъэрэ яхуэху цыху. Нэгъуей Дианэ Даут и пхъум и дежклэ апхуэдэхэт и анэ дэлъху нэхъыжхэу, Клышъэкъо Пшымахуэ и кыуэху Рашидрэ Алимрэ. Абы зэрыжылэмклэ, ар зым хьэл-щэнклэ, адрейм — теплъэклэ ещхы. А цыху щэджащитыри, и анэ Марьяни ящыгъуу, и гъащлэм и унэтлакуэу, сэт хуэдэ лъэхъэнэ игъуэту щыта чэнджэщгъуфлу кылытэр. Къэбэрдэе-Бэлыкъарым и цыхубэ усаклоу, Горькэм и цлэклэ щылэ Къэрал саугъэтыр зыхуагъэфэща, Социалист Лэжыгъэм и лыхъужь, адыгэ лъэпкъы зэрыгушхуэ икли зэрыпагъэ, и творческэ эфлэклэмрэ зэчий мыклуэщл бгъэдэлъамклэ дунейсо цлэрыуагъ зыгуэста Клышъэкъо Алим кызыэралхурэ илэси 100 щрикъу махуэшхуэм ипэ кыхуэу дэ деблэгъащ Клышъэкъо Пшымахуэ и лъапсэжыу Щхъэлыкъуэ дэтым икли Дианэ дельэуащ и анэ дэлъху хьэлэмэтым епха и гукъэкыжхэмклэ кыддэгъуэ-шэн. Фи пашхэ идолхъэ ахэр.

— Анэшхуэ лэфлым и куэщл шабэм ираплыкла сабий на-сыпыфлэхэм сачыщ сэ. Си адэ-анэу Нэгъуейхэ Даутрэ (ар шэрджэсч, КъШР-м хыхъэ Абыкхуэблэ жылэм щыщл) Марьянэрэ (нанэ абы зэрэ-джэр Марусхъант) щлэныгъэрэ лэцлагъэрэ зыбгъэдэлъа, я эфлэклэхэр лъэпкъ зыужыныгъэм хуэзыгъэпса цыхуш. Зэщхъэгъусэ хъуа ныбжыщитлым я щлэныгъэм хагъэхуэну къэралым и къалэшуэхэм клуэн хуей хьурт, сэ, я бын шы-пэлъхури, сачыгъуу. Сабий пклэрышлэуэ хамэ щыплэхэм ушылэныр зэрымыттыншыр хэти ещлэ. Арати, си анэшхуэ Клышъэкъо Куэз и жэрдэмклэ сэ илэситл-щы флэкла сымыхуауэ Щхъэлыкъуэ сыкъашащ, Ленинград (иджы Санкт-Петербург) щылэ медицинэ институтым кандидат лэжыгъэрэ щызыгъэхъэзыр си анэм апхуэдэу дэлэпыкыу. Ищхъэрэ щыхъарым и унэ зэтхэмрэ сыклуэну сызыхуэмей сабий садымрэ лэщлэ щысхуащл Щхъэлыкъуэ сыкъашащ махуэр гуфлэгъуэшхуэу кысщы-хъуауэ жалэж. Адэклэ си анэшхуэм, си анэм хуэдэу флыщэу слъагъуу сила си нанэ дыщэм, схуигъэдэхаш икли схуилэфлащ си сабиигъуэр. А лъэхъэнэр ноби гум щызохъумэ, лъаплэ-ныгъэ инхэм хуэзгъадэу.

Адыгэ хабэрэ нэмысрэ зэ-рыл, лъэпкъ гъэсэныгъэм пщлэ щыхуащл дадэ Пшымахуэрэ нанэ Куэзрэ (гъунэгъухэр Гуэщ-машлэкли еджэрт абы) я унагуэ-шхуэр. Сэ дадэ слэгъуакъым, ар 1939 гъэм дунейм ехыжаш икли сэ зэрысцыхур абы те-ухуауэ нанэрэ мамэрэ жалэжу щыта хыбархэмклэщ. Абыхэм ятепщыхымэ, ар цыху жы-джэру, щлэныгъэм пщлэ хуищл, къуажэм пщлэшхуэ зилэу дэ-сахэм ящыщ. «Езым хисауэ щыта мы кхъужьейкым и щла-гъым и щхъэр си куэщлым илэу и псэр хэкауэ щытащ дадэ», — куэдрэ жиэрт нанэ, пщлэ-тэ-кум ит жыгышхуэм щылулпъэ-клэ... Быныфлэт ахэр: щлалитлрэ хыджэбзитхурэ зэдагуэстат, дэтхэнэми щлэныгъэрэ лэцлагъэ-рэ ирагъэгъуэстат, гъащлэм и гъуэгу пэж трагъэуат. Нэхъыж дьидэр Рашидт, абы кыкыльы-кыуэрт Алим, Хъымсад (Лизэ), Таужан, Марьянэ (Марусхъан),

Хъамсинэ, Аслыхъан. Ахэр балигъ хъуа нэужь, дэтхэнэ-ри и гъащлэ гъуэгу ириклуэжу, зэхуэзэну лэмал куэд ямыгуэту псэуащ, арщхъэклэ псэклэ зэ-пыщлауэ зэрыщытар налуэт, уеблэмэ Алимрэ Таужанрэ зы махуэм плауэ щытащ. Си анэм-рэ Аслыхъанрэ я зэхуэклуари машлэ дьидэщ: ахэр дунейм ехыжауэ щытащ илэсищ и пэклэ, зы анэ кыльхуахэм ящы-цу, Тхъэм и шыкурклэ, тхуэ-псэуэ Хъамсинэ. Иджыри куэ-дрэ Тхъэм кытцхъэщигъэт.

Унагуэшхуэр, къэт щлагъуэ щымылэу, зэхуэсыжырт Алим нанэ деж лъа-гъунлъагъу кы-щыкыуэжклэ. Жыплэнурамэ, ар гуфлэгъуэ махуэшхуэт ди дежклэ. «А си дотэ, сыгу флыуэ укъэклуэжа», — жиэрти нанэ плащлэу пэжэрт абы, нэм кы-флэкла гуфлэ-гъуэ нэпсхэр лэпэщлэ кыпэклэ щилэщыкыу. Дэри арати, псори гурэ псэ-клэ дыщыгуфлы-кырт а цыху лъаплэм. Алим дапщэщи и гъу-сэт хъэщлэ куэд. Апхуэдэхэт абы

и ныбжыгъуу щытахуэ Тхъэ-бысым Умар, Темыркъын Юрэ, Кулиев Къайсын, Кугультинов Давид, Гамзатов Расул, Си-монов Михаил, Мустай Карим, нэгъуэщлэхэри. Языныкыуэхэм деж абыхэм ящыгъут я щхъэ-гъусэхэри. А хъэщлэ лъаплэхэм гъусэ яхуэхъужырт благъэхэр, лыхъыхэр, гъунэгъухэр, Алим зыльагъуу хуей нэгъуэщлэхэри. Хадэм ит кхъужьей щлагъым нанэ абыхэм къащыхуигъуэуырт адыгэ лэны берычэт. Абы телът лъэпкъ шхыныгъуэ зэмылэу-жыгъуэхэр. Соцлэж: Симоно-вым хуабжыу игу ирихъат нанэ и джэдлыбжыэри, и лэкъум хуабэри, и пастэри. Апхуэ-дэу шхын лэфл имышхами ярейуэ жиэрт. Хъэщлэ егъэ-блэгъаплэу дила, дадэ хисауэ щыта а кхъужьейкы нобэ-ми итц Клышъэкъуэхэ я лъап-

сэм. Араш Алим и усэм лэфлу кыхъэщырт:

Ди кхъужьейкы
гум ихуакъым,
Езыр жыг уардэу
щыл хэклащ.
Жыг щхъэклэ дьидэм

сэ сыпысу
Си сабиигъуэр щипуэсклащ.
Фадэ ефэным димыхъэхми, Алим хуабжыу флэфл хъуэхуэу жиэрт. И усэбзэм хуэдэу еклуу гъэпсат, дахэт, жыгырут икли зэцлэжыуэрт Алим и хъуэ-хъухэр.

Хъэщлэхэр ягъэхъэщлэу, я нэгу зрагъэуэу псори я плэм изэгъэжа нэужь, Алимрэ на-нэрэ (сэ дапщэщи нанэ сыкы-щлэст) гуапэу, щэху цыкылуэ зэ-псалъэу куэдрэ щысыжт. Алим флэфл и ехуылэныгъэщлэхэмклэ и анэм дэгъуэшэн, ар тепсэ-лэхыкыуэ мызыгъуэгуклэ нэхъ зэлэжхэм, дэзыхъэххэм, и мурадыщлэхэм. Абы нанэ кы-хуишхуэрт кыдэклагъащлэ и тхылыщлэхэр. Абыхэм ярыт усэ зыбжанэ кыхуеджэрт, езы нанэ, щалъхуа лъапсэм, ди щыналъэм ятеухуаухэри хэту. Анэр хуабжыу щыгуфлыкырт къуэр здынэса лъагаплэхэм, зылэригъэхъэ ехуылэныгъэхэм. Налшык щихуауэ и лъапсэм

гъэм сыщелэжыым сыздэщылары си анэ дэлъхум Переделкинэ щила лъапсэраш. Ар еклуу ухуа псэуплэ тыншт, жыг хадэ дахи щыгъуу. А лъэхъэнэм нэхэри нэхъ гъунэгъуж кысхуэхъуащ Алим. И макъ дэшеуэ псалъэу зэи зыхуымы, зи дэтхэнэ пса-лъэми гупсысэ куу щлэлэ икли купшлэфлэ а цыхушхуэм пщлэ лей яхуищырт щлэныгъэм хуэ-нэхуеиншэ дэтхэнэми. И ныб-жыгъуэхэм сахишэрт, абыхэм сачригъэцыхуклэ «мис, си шыпхуэм ипхуэ Дианэщ, и щлэ-ныгъэм хигъэхъуэну Москва къэклуащ», — яжриэрт, сэрклэ зэрыгушхуэр пльагъуу.

Си кандидат лэжыгъэр щы-пхыгъэклэну махуэм, гузавэр-ти, езыри нэклуэну хуейт, арщ-хъэклэ сэ сыщеджэр зэхуэщла лэнаплэти, абы дагъэхэр машлэ. Сыщлэклэныр пэт, радиор ды-зошейри, Алим макъыр зыхы-зох, и усэхэм езыр къеджэ-жу. «Уи луэхур кызыэрэхуэ-лэным шэч лъэпкъ хэлъкыым», — кызжылаш си гум. Седжэ-ху, и нэлэм сыщигъэташ, сыткли сэбэп кызыэрысхуэхуэным ху-щлэкуу. Си дежклэ куэд и уасэт абы и дэтхэнэ псалъэ лушри чэнджэщ щхъэпэри.

Нанэ псэуку (ар дунейм ехыжаш 1973 гъэм), щлэхщлэ-хуэуэ къэ-клуэжаш Алим Щхъэлыкъуэ. Щалъхуа щы-плэм, къуажэм, лъапсэм щлэ-нэ флэфлыщэми, иужьклэ нэхъ кышхъэ хъуащ апхуэдэ лъа-гъунлъагъу зе-кыуэхэр. Со-щлэж: нанэ щы-мылэжу япэу кышхыкыуэжам щыгъуэ, абы флыщлэ ин хуи-щлауэ щыташ си анэм, адэж лъапсэр зэри-хъумэм, ар хэ-мыгъэклуэдэ-жыным гугъу зэрыдэхъым щхъэклэ.

Иужьклэ Москва лэжыгъэ луэхуклэ дапщэрэ сыкылами, и деж сыумыхъуэ зэи сыкыклуэ-жыртэхым. И хэку цыкылымклэ кыкыла цыху хуэзэныр, хы-барыщлэ зыхихыныр зыхилхъэ щымылэу щыгуфлыкырт.

Зэи си гум ихужынкыым Алим иужьрейуэ сызыхуэзар. Ар дунейм ехыжыным куэд илэжтэхым. Си адэ куэз Нэгъуей Валерэ си гъусэу Пе-ределкинэ Алим щила псэуплэм сыкылат. Щымахуэ уаэт абы щыгъуэ, пщыхъэщхы хъуат. Дызэрыхуэклуэнуымклэ хыбар зэдгъэщла Алим тепылэ имылэжу кыдэжэрт, дыкызыэригъагууи гуфлащэри, къес уэсышхуэм щхъэклэ къэмынэу, плащлэу кыт-пэжэрт, и баш цыкылым зытри-гъащлэу. Ар кызыэрыслъагъуу,

сэри жэрыгъэклэ сыпэжыащ. Дэ тлур куэдрэ дыщыташ, лэпллэ зэтшэклауэ, Алим и щхъэр си дамэм телъу, тлур диэзэщы-джэу дыгъуу...

Жыплэнурамэ, флыщэу слъа-гъу си анэ дэлъхум и гуапэ дьидэт сызэрыхуэклуар. Зы-кысщымыгъэнщлэ кызыбгъэдэст ар, псоми чэзууэрэ ящлэупщлэу: Щхъэлыкъуэ щылэ адэж лъа-псэми, и анэкыльхуэхэми, абы-хэм я бынхэми, жылэдэсхэ-ми — псоми, псоми. Абыхэм ящыцу сэ сызыщыгъуаэхэм сыхутепсэлъыхырт Алим. Анэ-дэлъхубзэр зэрызыыхым къаруушлэ кыхилхъэжу кы-цыхуэрт абы. Кышхыздэдалуэклэ, абы и нэгум зы нур гуэри иплъагъуэрт. Шэч хэлътэхым, а цыху щэджащэм и нэгу кышхыхъэжырт «и сабиигъуэр щлэзыупска», флыщэу дапщэ-щи илэагъуу щыта щалъхуа щыналъэм и теплъэхэр, зы-хихырт ди хадэшхуэм куэцлрыж псы цыкылым и лушэщ макъыр, Шэджэмыпсым и лэгуапэу хадапхэм иж псышхуэм и луэулауэр, и адэ-анэм хаса дэшхуейхэм, кхъужьейхэм пщэд-джыж уэрэдыр кышхышхуэ кыуалэбзэхэм я макъ жыгъы-рухэр, флыуэ илэагъу, пщлэ зыхуищл цыхухэм ящыгъуу а лъапсэм куэдрэ зэрихъэжар, анэшэ унэр нэщл дьидэу кы-щыгъуауэ зэрыщытар, ар ху-мэныр зи гъащлэ къалэну зы-хуэзыгъэувыжэхэм и гумм псэукуэу зэрыратыжар...

Жэщыбгым флэкыхуклэ ды-зэбгъэдэст абы щыгъуэ Алим дэрэ, куэдым я щхъэфэ ди-лэбэу, луэхуэуэ, кхъэжыкыащлэ мымащлэми дытепсэлъыхыжу. И Хэку-анэ цыкылым пыщла гу-кыкыжхэмклэ зигъэнщлэртэхым Алим. Абыхэм яхэуэхуэнат Хэку зауэшхуэм щыщылэм щыгъуэ и нэгу щлэкахэри, Кулиев Къайсын улэгъэ хъэлъэ хъуауэ зауаплэм кырилъэфыжауэ зэрыщытари, фронтым лута сэлэтхэм я фэм дэкла гугъуехъэхэри, нэгъуэщл лэджэ. Алим кытригъагъуэрэ флыщлэ ищырт адэж лъапсэр зэрихэдмыгъэклуэдэжырт, лъэ-кырт тцлэуэ абы дызэрысыр. И иужьрей лъэлэхэми ящыщт ар хуэмэныр.

Зэрыздэгъэпсэхуаи щымылэу, ауэ ди гумрэ ди псэмрэ ди зэхуэзэм нэхъ кыулей ищлауэ дызэбгъэдэжыащ дэ... Псэклэ упэгъунэгъу цыхум уэзырбгъэ-дэс дэтхэнэ дакыкыэри лъа-плэщ.

Си адэшхуэ-анэшхуэм, си анэ дэлъхуэм къащлэна лъапсэр нобэ сэ сохъумэ, зэрыслэжклэ. Абыхэм я фэеплэщ пщлэнтлэм дэт, 1938 гъэм яхуауэ щыта пасэрэи унэ цыкылуэ, дадэрэ нанэрэ хасауэ щыта дэшхуей-хуэуэ кхъужьейхэмрэ. Си анэ дэлъу щэджащэ, зэчишхуэ зыб-гъэдэлъа Клышъэкъуэ Алим и литературэу щлэинри абы и фэеплэ лъаплэщ хэкум, щалъ-хуа щыналъэм, лъэпкъым и дежклэ. Алим и вагъуэм идз нурыр ди гъуэгугъэлагуэу допсэу абы кышхылауэ щлэ-блэри. Ар зыщымыгъупщэ, флыуэ зыльагъу, пщлэ хуэзыщл псоми флыщлэ ин яхуодщл.

Зытхыжар
ЖЫЛАСЭ Маритэ.

Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм илъэпкъ усаклъу, тхаклъу, УФ-м и Къэралыгъо премие илауреатэу Къышъэкъо Алим къызыхъугъэр илъэси 100 мэхъу

СОКЪУР Мусэрбий

Вагъуэхэр уафэм из хъуху

Къышъокъуэ Алим япэ дэдэ шыслъэгъуар курыт школыр къышызухарщ. Абы шыгъуэ Алим шлэныгъэ цыхум бгъэ-дэлъхэныр зи пщэ къыдэхуэ министерствэм и уна-фэщт. Курыт школым сз шлэныгъэ гуэрхэр къызэры-щлэхам и шыхъэу министрэм и лэклэ медаль къызи-тауэ шытащ.

Фи пашхъэ ислъхэну гупсысэхэр Алим зэ жылэгъуэу къысхуиуэтакъым, сэри ахэр зэ тлысыгъуэм стхакъым. Си лэжыгъэм и фыгъэкъэ сз абы куэдэ сепсэлъэну, гъэхэм, анэм, лъэпкъым, бзэм, зауэ блэклэм ехъэлэ и гупсысэхэр къызыхъэллэну си насып къыхъащ. Ахэр псо-ри малъхъэдис пленкэм истхауэ дышэр шамыгъэтылъым шызохъумэ. Си гугъэщ ахэр псори зэгъуэрым тхылъымплэм истхэжыну.

Алим нэхъыфлэу дунейм тета цыхуш. Луэхум я нэхъ иным шытепсэлъыхъым дежи къыпхуэгъуфлэрт. 1989 гъэм и гъэмахуэрт. Алим Москва къыкыжаш шыжалэм, си шхъэгъусэмрэ сэрэ дышыхъащ я деж, тлъагъунщ жы-тлэри. Къытшыгуфылкылащ, детлысэхаш, гукъэкыж гуэрхэр зэхуэтлуэащ. Ауэрэ лъэпкъ луэхум, бзэм дынэсащ. Гъэ-махуэ пшыхъэщхъэ дахуэ акъужьыр гум къыщедэхашлэм Алим и шыпхъу нэхъыщлэ Хъамсинэ ди шэнтхэр бжэлупэ удзыпцлэм шригъэувыкыри, вагъуэхэр уафэм из хъуху дызэпсэлъауэ шытащ. Иджы сышлэодэлуж абы шыгъуэ магнитофоным истхамы, къысцохъу ахэр лъэпкъым къытхуиуэащ уэсату.

— Алим, уи гъащлэм шышу дэтхэнэ зэманыр нэхъыбэ-рэ уигу къэкыжрэ? — се-упщлащ сз абы.

— Аддэ сыщыкылуу, псори сфлэгъэщлэгъуэну, дунейм хэс-щыкылащ шымылэми, хэт жылэри си гум къинэу, — мис апхуэдэу сышыщыта зэманырщ сигу къэкыжыр.

Абы нэхърэ нэхъ куэдэ уигу къэкыж шылэкъым. Сыт шхъэ-клэ жыплэмэ абы шыгъуэ плъэ-гъуари, уи нэгъу шлэклари, зэхэ-пхари уи гум къонэж, уи гум илщ. Дыгъуасэ е вэсэмахуэ плъэгъуа, зэхэпха гуэрхэр нобэ плэщлэхужынклэ мэхъу. Ауэ ушыщыкылу плъэгъуар, зэхэп-хар, уигу къинар — ар улэ-жыхуэкъэ уи гъусэнуу.

— Атлэ абы и пщальэкъэ гъащлэм уеплэмэ, дэ а зэма-ным дыкыкылауэ дыхуеплъэ-кыжу араш, ауэ цыхум са-

бий къащлохъуэ, мы нобэ къэхъу сабийхэм, ди адыгэ сабийхэм ди адыгэ хъэл-щэ-ныр гъащлэ гуэмылэ яхуэ-хъуфыну плэрэ? Яхуэхъун папщлэ, дэ, нэхъыжхэм, сыт тцлэн-длэжынын хуейуэ уэ къэплъытэр?

— Ар упщлэшхуэщ, луэху кууш, сыт шхъэкъэ жыплэмэ нобэ зыгуэр епхъэжхэр мыпхуэ-дэу мыр цыхуэхэм якъырыслъ-хъэнт, я хъэл-щэн сщлэнт жы-плэу букъуэдийклэ, къомыхъу-лэнклэ шынагуэщ. Дэ дызы-щыпсэу зэманым зехъуэж жы-тлакъэ. Атлэ абы и гъусэу цы-хухэри нэгъуэщлэ мэхъу.

А псори нэгъуэщлэ шыхъуаклэ, лэмал илэкъым абыхэм я дежклэ зыгуэрклэ уемыплъэкыну. Абы къыхэкъклэ, а уэ уигу илщ дыдэр псоми къабыл ямыщылнкыи мэхъу. Нэгъуэщлэхэм я луэху зехъэкълэр, я дуней тетыклэр нэхъ къащтэу абы хуелэни уэ

къыпхоклэ, абы езыхэми уи деж-клэ къелэни къахоклэ.

Дэ дышыщыкылуам нэгъуэщлэ тлъагъуу шытакъым, дэ тхуэдэ ди гугъэрт псори. Сэ абы шы-гъуэ си гугъэрт: ди къуажэкълэм деж дунейр щыуыу, ди къуа-жапщэм къышыщидзэу.

Иджы сабийхэм я нэгъу шлэ-кыри нэгъуэщлэ: сабийхэм ящлэ ди къалэкълэм деж дунейр къы-зэрыщыщымыдзэри зэрыщымы-ухыжри. Мес иджыпсту зи макъ зэхэтх си къуэрылхъу хъы-джэбз цыкылу илэситхуэщ зэ-рыхъур, ауэ абы ещлэ нэгъуэщлэ къэралхэри зэрыщылэр, нэгъуэщлэ къалэхэми шлоупщлэ, уеблэмэ абыхэм я хъыбар гъуэр езыми къыбжилэфынуу, сыт шхъэкъэ жыплэмэ ар телевизорым иоплэ мычэму. Абы иджыпсту шыщлэ-дзэуэ уэ гуэрхэр зэхилъхъэну иужь итщ. Атлэ абы и ныб-жымы сыщитам ахэр сз схуэз-флэкыну шытакъым. Хъарбыз хадэ къутэжыгъуэм деж къу-ажэм хъарбыз гушхуэхэр дра-шейрт. Шлалэ цыкылухэр ды-кыдэжрэ: «Кхъылэ, зы хъар-быз къызэт», — жытлэрэ да-пежажэу. Зы хъарбыз къыт-хуадэмэ, ар ди гурыфлыгъуэу дежэрти, тшхырт. Мис абыхэм нэхъ гухэхъуэ ди нэгъу шлэмы-кылу дыкхэхъуащ.

Иджы плъагъуркхэ, ди шлэ-блэм, ди пхурылхъу-къуэрылхъу-хухэм я дунейр нэгъуэщлэ. Абы хэм куэд ядж, ялъагъу, зэхэх. — Итлани, лъэпкъхэр зэ-рызэхъэщыкылыр бзэрэ ха-бзэрэщ. Атлэ ди бзэмрэ ди хабзэмрэ а къытщлэхъуэ шлэ-блэм лэщылб ямыщылн пап-щлэ, сыт хуэдэ лэмал къэт-лэхъуэн хуейуэ плэрэ, къэ-кылуэн лэщылгъуэм хуахы-жыфын, иратыжыфын па-пщлэ?

— Хабзэр бзыпхъэкъым, акъылыр къулыкъуэкъым, жала-кхэ. Иджи хэлъщ абы пэжу. Хабзэр зэпхыжар, хабзэр къы-зыпкъырыкылыр, сз къызэрыс-щыхъумклэ, бзэрэщ. Бзэр лъэп-къым лурылэмэ, хабзэри нэхъ ихъумэфынуу.

Ди бзэр мыкылуэдыж щыкылэ къегъэблыжын хуейш, ар къе-зыгъэблыжыфыну псом япэу зытехуэр адэ-анэрщ. Сыт шхъэкъэ жыплэмэ гум бзэр изылхъэфынуу, сабийм игу ихъэфынуу адэ-анэрщ, атлэми анэрщ.

Итлани ди бзэр тлэщлэхуат жытлэу ди закхуэ зыдгъэкхуэн-шэжыныр тэмэкъым. Ди бзэр, дауи ирехъуи, тлэщлауащ. Ап-хуэдэу шыт пэтми, къэзылэ-тыжын хуейр дэраш, гугъу абы зыдгъэкхуэ къэтлэтыжын хуейш, сыт шхъэкъэ жыплэмэ иклэм-иклэжым абы хуейри хуэны-къуэнури дэраш.

— Тхъэхуэжылуэ жыплэ-мэ, къалэдэс сабийм бзэ ебгъэщлэныр гугъуш. Япэм анэхэр лэнатлэ лутти, я бы-ныр садикым къышыщырт. Лъэпкъ куэдэ зэхэпхъа са-бийхэр зэрызэпсальэри уры-сыбзэт. Иджы анэхэр лэжъа-плэншэу къыщынэм, я быныр зрадзэкыри ахэр сатум хы-хъащ, гъуэгу жыжъэ техъащ. Тлэу шыгъуэми хэкыладэр анэм и дахэкъэ иримыкху, анэдэлъхубзэм пэлэщлэу къэ-хуэ сабийрщ.

— Ди адэр плэри, ди анэм дыкхыхуэнауэ шыташ: зэкхуэ-шитлэ зэшыхуитхуэрэ, псо-ри цыкылу защлэу. Дызыплар ди анэрэщ. Радиоуи, тхылъуи дилар араш, телевиденэ абы шыгъуэ шылакхым, ауэ абы и къалэнри

ди пашхъэ шызыхъар аргуэру арат.

Школ къызылауахуэ абы ды-кылуэ хъуа и ужькыи, пшыхъэщ-хъэ хъуамэ, ди анэр къыдэуп-щырт: сыт фагъэщлэ, сыт флэ-гъуа? Езым хъэрф зэрэатх имы-щлэ пэтрэ. Жетлэжырт къэт-щлэ псори, итлэне езым къы-джилэнум дыпэплъэу дыщыст. Дэ сытхэр тхылъым къыдджы-клами, ди анэм къыдджилэм нэхъ гъэщлэгъуэнрэ удэзыхъэхрэ шылауэ тцлэртэкъым.

— Атлэ, Алим, тлэкылу-тлэ-кылуэрэ дыхуэкылаш нетлэ дгъэ-ува упщлэм и жэуапым: сыт тцлэн-длэжынын хуейр ди шлэ-блэм хабзэмрэ бзыпхъэмрэ ящлэу къэтэджын папщлэ жы-тлатэкхэ?

— Узэгугъу къогугъуж, жы-хуалэраш. Уегугъумэ, зегъэ-лаллэмэ, къогугъужынуу, къо-лэллэжынуу уи быныр. Ауэ уелъэпауэмэ, къолъэпэуэжынуу тлэу емыплъу.

Си анэм жылэу шыта уэрэд-хэр, гыбзэхэр уэрэдыр уэрэду, гыбзэр гыбзэу жытлэу абы дыщлапкылаш. Арауэ къыщлэ-кыны сз уэ тхыным сы-щытегушхуар. ЕЗЫМИ дэри ди насыпти, Алим къелащ Хэку зауэжымы абы и ужькыи илэс 55-м шлэгъуеклэ ар лъэпкъым хуэлэжыащ, ишлар-лъэклар къа-лытэрэ зэм уафэм нэс ялэту, ягъэлаплэу, зэми ефыгъуэж-рэ лъапэщлэдэ хуащлэ, псалъэ дыджхэр ирадэу. Арауэ къы-щлэклэны усакулэм мыпхуэдэ сатырхэр къыгъэщылн хуей шлэхъуари:

Ябгаш си дежклэ
си жагъуэгъур,
Зэпачт мычэму
лъэрыгъыпсыр...

Псыхъэлыгъуэу, вагъуэ нуру, гъатхэ уэшхуэ, жылэ махуэу щыр зыпэплъэу, уэрэд гуакылуэ, гыбзэ псалъэу лъэпкъым сыт шыгуи и гъусэнц Къышъокъуэ Алим.

АФИУНЭ Рае,
Урысей Федерациэм щэн-хабзэмклэ щылыхэ зилэ и лэжъакулэ, журналист.
1982 гъэ.

КЫШЪОКЪУЭ Алим

Псалъэ

Уи уни кхъухы — сыти жылэ,
Сыт цыхуэ лэдакхэм шлэмыклар?
Уэрэд жызылэр гупсысамэ,
Гум лъагъуныгъэр къелысамэ,
Псалъэщ нэхъапэ гум къэклар.
Бзэр дэзыгъащлэр Тхъэм иуэзщлэ,
Дунейм и фыгъуэм шремышлэ,
Псалъэм текылуэн лэщэ шылауэ
Нобэр къыздэсым сз сымышлэ.
Джэтэдзэу жану шылэщ псалъэ,
Зыжеплэм и гум ныщлопладэ,
Кыфлым хэхуаи хэмыкыладэ,
Зыщыбгъэгъуапщэу гум имыдэ.
Зи псалъэ дыджыр насыпыншэщ,

Къыжъэдэкъахэр и шхъэ уасэщ.
И мыхъэнэри псалъэм сощлэ,
Бзэм хуэшэрыуэр сз си шлэсэщ.
Узэрылъагъум уи бзэр дахэщ,
Бзэр зэкъэщлэшыр ныкхуэкхуэным.
Зыгуэр дэхуэхэр — псалъэ хуэдэ
Нэхъыфлэ ухуейкъым шлэбгъэкхуэну.
Вагъуэр мо уафэм икыладкылэр? —
Хуэдабзэщ вагъуэм дэ ди псалъэр,
Жызыла дыдэр шымылэжми,
Икынкыым зэи бзэм и плалъэ.
Ем шлэкъум мэхъур ер и натлэ,
Гу къабзэ зилэм и къабзагъэр
Лъагъуныгъэшхуэм хуохъур гъуси,
Насыпу ди гур егъэзагъэр.

Фыгъуэ мылътэ

Къышъокъуэ Алим и усыгъэхэм, и роман гъуээздэжэхэм яубзыхуащ зауэ нэужь илэсхэм гъуэгъуанэщлэ техъа къэбэрдей литературэм и хэкыплэ нэхъыщхъэхэмрэ и унэтлыплэхэмрэ. Нобэрей ди литературэм и лъэпкъ фащэхэр, абы къыщлэплэ гъуэгъу-нэм и гъэзаплэхэр зыубзыхуар Къышъокъуэ Алимщ. Дэрклэ фыгъуэ мылътэщ Алим къызэринэклэ дэтхэнэ тхыгъэри — ахэр гъэнщлаш гупсысэр зыгъэлажъэ, гъащлэмрэ зэманымрэ я кууплэр зи лъабжэ псалъэ-макхэкълэ. Тхыдэр игъэбатэми, нобэрей дунейм и шыфэллыфэр, и зэхэлъыплэхэр, и унэтлыплэхэр игъэнахуэми, Алим и къа-лэмым цыхум и гушлэлапсэм дрегъа-плэщ, абы и фэм дэкылмрэ и гум шы-щлэмрэ ди пашхъэ къырылхъэ.

Алим и тхыгъэхэраш къэбэрдей ли-тературэм и цлэр къэралым, дуней псом шызыгъэуар. Ди литературэр зи лъабжэр куу, зи пщлэр лъагэ худо-жественнэ хъугъуэфыгъуэ хъуамэ, ар,

псом япэрауэ, зи фыщлэр Къышъокъуэрщ. Алим и цлэр зэи шыгъуапщэнуу адыгэм — апхуэдэ цыхуэр уахътыншэщ. Ди лъэпкъым ар хуэупсач нэр темыпылэу зызыуэ XX лэщылгъуэ хъэлъэм и гупсысэ жанхэмклэ гъэнщлэ, зэманым ди пашхъэ къыргъуэуэ упщлэхэм я нэхъ гугъуи жэуап зышагъуэт тхыгъэ телъыджэхэмклэ.

Къышъокъуэ Алим пщлэшхуэ зила, цы-хугъэ лъагэрэ лыгъэ мыкылуэщыжрэ зы-хэлъа цыхуу шыташ. Сыт хуэдэ лэнатлэ бгъэдэуэми, ар псоми къахэщырт и гуащлэр зэрынымыклэ, зэрыцыхуэ пэжымклэ — абыклэ шапхъэт Алим дапщэщи.

Къэралым хуэфашэ пщлэ къыхуиуащ адыгэ тхакылуэ, усакулэ щэджащэм и гуа-щлэдэкылым — Алим къыфлашаш Социа-лист Лэжыгъэм и Лыхъужь цлэ лъаплэр, РСФСР-м и Къэрал саугъэтыр къраташ, Къэбэрдей-Балъкъарым и цыхубэ усакулэу цлэ лъаплэр зэрихъащ.

Хъэфыцлэ Мухъэмэд.

Къэбэртэе-Бэлъкъар Республикэм илэпкъ усаклоу, тхаклоу, УФ-м и Къэралыгъо премие илауреатэу Клышъэкъо Алим кызыыхъугъэр илээси 100 мэхъу

Шъхъэклэфэ-лътэныгъэ зэфашыщтыгъ

Адыгэ лъапкъым итхэкло иниты — Кларэщэ Темботрэ Клышъэкъо Алимрэ — гупшысэкло нэбгыритлүмэ азыфагу сыдигъуи шъхъэклэфэ-лътэныгъэ дахэ илыгъ, зэгурьлощтыгъ, зэлы-лэсыщтыгъ. Кларэщэ Тембот илитературнэ музей анахь чыплэ хэхыгъэ шызилэхэм зэу ащыщых Клышъэкъом ихудоженственнэ произведенихэр. «Стихотворения. Поэма» (1958), «Тисей» (1955), «Хьопсэгъо нур» (1960) зыфилорэ усэ ыкйи прозэ тхылъхэр Алим ылапэ аклэдзэгъу, псауныгъэклэ, гъэхъагъэ-

клэ, зэкъошныгъэклэ, рэхъатыгъоклэ адыгэм кыхъэкыгъэ апэрэ тхэклошхом Клышъэкъор кызыщыфэлъаохэрэр члэлъых. Ар зы. Ащ нэмыклэу, Тембот иунэшъхъэгъуащэу Кларэщэ Зузэ Исхъакъ ыпхъури игукъэкыжъ-клэ кыддэгъошгъ.

— Совет хабзэм илэхъан зэкъошныгъэм игъогухэр анахь зыщылапгъэхэр, — ело Зузэ. — Адыгеим икультурэ имафэхэр Къэбэртаем щашыщтыгъ, ахэм лъапкъ интеллигенциер, бгъуитлукйи агу тлупшыгъэу, зэфэхъалэлэу, ахэлажъщтыгъ.

Къэбэртаехэри Адыгэ хэкум къаклоштыгъэх, тэтыехэри клоштыгъэх. Хэкум зы цыф цлэрыло, хъэклэххо къапломэ, Тембот иунэ кыхъэщтыгъ. Ащ фэдэу зэ макъэ кырагъэлугъ Клышъэкъо Алим ыдэжъ кызы-реблэгъэщтымклэ.

— Ар лобы хъуна?! — ари-луагъ.

— А лэхъаным Адыгэ хэку исполкомым илофышлагъэу Шэуджэн Нурбый къакуи кыти-луагъ Адыгэ хэкум ипашэу Бэрэдж Нухъэ хъаклэм зеригу-сэщтыр, адыгэ хабзэм тет унэ-гъоклоцлэ ланэ афэшлыгъэн зэрэфаер. Тыгушлуагъ, тызечъагъ, адыгэ шхыныгъо зэфэшхъафхэр

дгъэхъазырыгъэх ыкйи, кызыэрэ-талуагъэу, мэл укыгъэ дэгъур ахэм гъусэ афэтшыгъ. Мэлы-шхъэ гъэжъуагъэр ланэм игузэ-гуплэ гъэцыкыжъэу ыкйи мэл-лыр зэрэщытэу гъэжъуагъэу тедгъэуцагъ. Заом илэхъан Тембот Къэбэртаем шылагъ, лъэшэу Клышъэкъом ягуащи, нэмыклэхэри кыфэхъупхъагъэх. Тэри тфэлъэкыштымклэ къогъанэ тилагъэл. Шыпкъэ, убы-сымгуащэ зыхъуклэ, мыщ фэдэ такыкхъэм уплэнэу, удэ-лонэу узэрэфаеу хъурэп. Хъэклэ лъаплэри, тхъамэтэххо гъусэри, нэмыклэхэри зэралуагъэу къэ-сыгъэх. Сэ анахь сщымыгу-пшэжырэ Клышъэкъом ихъо-хъу ары.

— Тембот! — ылуагъ лы гъэсэгъэ губзыгъэм. — Пегым-

барым Алахъым дэжъ кыклэу адыгэхэм бгъэхалъхъэ къафыхы хэбзагъэмэ, ар анахь зытефэу, зыфигъэшъошэщтыгъэр оры! — кылыуагъ.

— Зэклэ мо куп дахэр, Бэрэдж Нухъи, нэмыклэу ягу-сэхэри хъаклэм игушылэхэм кызыхагъэтэджагъэх. Ащ кы-клэлыклоу, зэрэхабзэу, мэлы-шхъэ жъуагъэмклэ загъэзагъ, адыгэ жабзэм ианыхъ гушылэ дахэхэмклэ мы мафэм бэ шлоу тиунэ кышъалуагъэр.

Итеплэкйи, игъэпсыклэкйи, игу-шылэ щэрыуагъэкйи Клышъэкъо Алим зэрэтхэкло иныр, дэгъур, зэрэцыф шлагъор кыхъэщыщтыгъ. Джары ипроизведенихэр тхылъ-еджэхэм зыкыкласэр, тхаклом непи уасэ зыкыфашырэ, — кылыуагъ Кларэщэ Зузэ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ПЕНСИЕХЭМКІЭ ФОНДЫМ ШЪУЩЕГЪЭГЪУАЗЭ

Уисчет изытет зэбгъэшлэн плъэкышщт

Шлокл зимылэ пенсие страхо-ванием исистемэ тегъэпсыкы-гъэу нэбгырэ пэпчъ кыфызэ-луахыгъэ сщытым изытет ехы-лэгъэ письмэхэр илээс къэс зэрафагъэхъыщтыгъэхэр шымы-лэжъ ашлыгъ нахъ мышлэми, ащ изытет, мылькоу шызэлу-клагъэр зыфэдизыр зэгъэшлэгъэным ишыклэ зэфэшхъафхэр шылэх.

Ащ пае:

1. Паспортымрэ шлокл зимылэ пенсие страхованиемклэ сви-детельствэмрэ зыдэплыгъхэу Пенсиехэмклэ фондым ичлыплэ къулыкъу зыфэбгъэзэн пае.

2. Къэралыгъо фэло-фашлэ-хэмклэ порталэу www.gosuslugi.ru. бгъэфедзэ «Унэе ка-бинет» зыфилорэм икод уихъа-нышъ, уулицевой счет изытет ащ ушылхыушщт.

3. Урысые Федерацием Пен-сиехэмклэ ифонд зэзэгъыныгъэ

зыдышыгъэ чыфэт организа-циехэу зэлухыгъэ *лахъэхэлъ обществэхэу «Банк Москвы», «Урысыем и Сбербанк», «Урал-сиб», «Газпромбанк», зэфашы-гъэ лыхъэхэлъ обществэу «Банк ВТБ-24-рэ» зыфилорэм уисчет изытет ащызэбгъэшлэн плъэкышщт.*

4. Ылпэклэ зэрэщытыгъэм фэдэу «письмэ насыпклэ» заджэ-хэрэр кыпфагъэхъы пшлои-гъомэ, ифэшъошэ лъэлъу тхылъ Пенсиехэмклэ фондым, Пен-сиехэмклэ фондым ичлыплэ къу-лыкъу яптышщт, уисчет изытет зэрагъэшлэнышъ, ищыклэгъэ письмэр ахэм кыпфагъэхъышщт.

Пенсиехэмклэ фондым и Ку-тамэу Адыгэ Республикэм шы-лэм игъо кышъуфельгъэу ащ фэдэ кыхэтхыкыныр зэгъо-гогу нэмылэми илээсым кы-клоцлэ яжъугъэшлынышъ, шъуи-унэе документхэм хъарзынэщ хэшъульхъанэу.

Хэта лъэлъу тхылъыр зэптыщтыр?

Пенсиехэмклэ фондым и Ку-тамэу Адыгэ Республи-кэм шылэм шъугу къегъэкы-жы пенсием пае мыльку зэлугъэклэгъэным ыльэныкы-клэ шлокл зимылэ пенсие стра-хованием тегъэпсыкыгъэу страховатъ цыфыр зышырэ кыхъэхыгъэным шыклэу илэр 2014-рэ илээсым кышъубла-гъэу зэрэзэхъокыгъэр.

Шлокл зимылэ пенсие страхо-ваниемклэ страховатъ шъузы-шлэу щытынхэ алъэкышщтых Урысые Федерацием Пенсие-хэмклэ ифондрэ пенсиехэмклэ мыкъэралыгъо фондхэмрэ. Пенсием пае мылькоу зэлужъ-гъэклагъэр зыгъэлорышлэнэу унэе гъэлорышлэкло компани-ер зэрэжъугъэнэфагъэм емы-лтыгъэу, шлокл зимылэ пенсие страхованиемклэ Урысые Фе-дерацием Пенсиехэмклэ ифонд страховатъ шъузэришыщтыгъэу къэнэжы.

Нахъыпэм пенсиехэмклэ мы-къэралыгъо фондыр кызыэрэжъ-хыгъэм ехыылэгъэ лъэлъу тхы-лър, Урысыем Пенсиехэмклэ ифонд трансферагентэу къэнэ-

жызэ, пенсиехэмклэ сыдырэ мыкъэралыгъо фонды ептын уфитыгъ ыкйи ар ылъапсэу пен-сием пае мылькоу зэлужъгъэ-клагъэр Урысыем Пенсиехэмклэ ифонд о кыхъэпхыгъэ фондым ритыжышщтыгъ.

Непэ Пенсиехэмклэ зы мы-къэралыгъо фондым укызыэрэ-хэкыжырэми ыкйи нэмыклэ мы-къэралыгъо фонд узэрэхъа-жырэми е Урысыем Пенсие-хэмклэ ифонд икларыклэу зэрэб-гъээжырэми ехыылэгъэ лъэлъу тхылъыр Урысые Федерацием тыдэклэ шылэ иклиент къулы-къуи ептын уфит.

Мыщ дэжымы джыри зэ шъу-гу къэтэгъэкыжы шлокл зимылэ пенсие страхованиемклэ стра-ховатъ шъузышышщтыр кыхъэ-хыгъэныр 2014-рэ илээсым кы-шъублагъэу пенсие тынымклэ шыклэу бгъэнэфагъэм занклэу зэрелытыгъэр. Нахъ зэхэугу-фыкыгъэу а лобыгъом нэлуасэ зыщыфэшъушын шъулъэкышщт Пенсиехэмклэ фондым исайт.

Пенсиехэмклэ фондым и Ку-тамэу Адыгэ Республикэм шылэм ипресс-къулыкъу.

Іэпылэгъу афэхъух

Украинэм икыблэ-къокыплэ лъэныкыохэм тхъамыклэгъошхоу къащыхъухэрэм защызыухъу-мэхэу зышхъэ кыезыхыжъэ-жыгъэхэр бэдэд.

Тхъамыклагъо хафэхэрэм, егъэзыгъэхэм, амалынчъэхэм агу ихыгъэу зэралэгъокыхэрэр, алэ зэрафащэирэр, Іэпылэгъу зэраратырэр тицыфхэм пчъа-гъэр къагъэлъэгъуагъ. Мары джыри зипсэупли, зихэгъэгуи, зимылкуи Іэклыб зышыхи шхъэегъэзыплэклэ Адыгеим къэкуагъэхэм ялахып шъып-къэм фэдэхэу тицыфхэр ащы-пэгъокыгъэх.

Тхъамэфитлу фэдиз хъугъэу Тэхъутемыкыое районым нэб-гыри 162-рэ щы. Ахэр Украинэм и Луганскэ ыкйи Донецкэ хэкухэм къарыкыгъэх, та-пэклэ санаториягъэу «Шапсыгъ» зыфилуу мы уахътэм Іоф зымы-шлэжырэми щэпсэх. Хъульфы-гъэхэр 37-рэ, бзылфыгъэхэр 53-рэ, клэлэцыкыхэр 72-рэ.

Зышхъэ кыезыхыжъэжы-гъэхэм ялофхэм изытет зэзгъа-шлэ сшлоигъоу «Шапсыгъэм» сы-клогъагъ. Псауныгъэр зыпкъ зы-щырагъэуцожырэ Гупчэм ипа-щэу Уджыхъу Казбек сылу-клэгъагъ.

— Украинэр кызыбгынагъэ-хэм янахыбэр кыздикыхэрэр Донецк, Луганск ыкйи Крас-нодон, — кълуатэ Казбек. — Санаториеу щытыгъэ «Шапсы-гъэм» хэт унэхэр ыкйи ка-бинетхэр икларыклэ шъып-къэу афэдгъэпсыжыгъэх, зэклэ къэкуагъэхэр арыфа-гъэх. Къулыкъушлэплэ зэ-фэшхъафхэм, полицием, ошлэ-дэмышлэу къэхъурэ тхъамыклагъохэм ядэгъэзы-жын фэгъээзгъэ Іофшлэхэм цыфхэм Іоф адашлэ. Ме-дицинэм илофышлэхэр непи нычэпи ахэтых, ренэу яп-сауныгъэ изытет аулпэкы. Тэхъутемыкыое сымэджэчим нэбгырищ члэлъ, ахэр го-гум, чыопсым изытет, ащэ-чыгъэм агъэсымаджэх.

Къэкуагъэхэр непэ пллэ агъашхэ, пхъэшхъэ-мышъ-хъэхэр, хэтэрыклхэр аратых. Шыгынхэр, шхынхэр, клэлэ-цыкылу джэгуальэхэр, спорт Іэмэ-псымэхэр, нэмыклхэр

предпринимательхэм къара-гъащэх, цыфхэм лъэшэу аналэ атырагъэты. Цыфхэр социаль-нэу кызухъумэгъэнхэмклэ Гуп-чэм илофышлэхэм бэ апшъэ ифэрэр.

Егъэзыгъэ Іофклэ зипсэуплэ зыхъожыхэрэм япчъагъэ на-хыбэ зэрэхъурэм кыхъэкыклэ, Тэхъутемыкыое район админи-страцием ипашэу Шхъэлэхъо Азмэт клэщакло фэхъуи, псын-клэу Іофхэр зэшлэзыхырэ штаб зэхашагъ. Зэо бырсырхэр кы-зыщызэкленэгъэ чыплэхэм зы-шхъэ къахэзыжыжъу тирайон кыхъэхэрэм Іэпылэгъу атыгъэ-ныр, охътэ мыгъэнэфагъэклэ зыщыпсэунхэ чыплэхэр къа-фэгъотыгъэнхэр ары штабым пшъэрылэу илэр. Штабым хэ-хъэх район администрацием ипашэ иапэрэ гуадзэу Ярах-мед Ярахмедовыр, къоджэ ыкйи къэлэ псэуплэхэм, зэклэ рай-оным ит къулыкъушлэплэхэм ыкйи ведомствэхэм япашэхэр. Мобильнэ пунктэу кызызлуахы-гъэм упчлэ зилэхэм джэуап-хэр ащагъотых, къэклогъэ нэб-гырэ пэпчъ икъэбар кырило-тыклэу социальнэ паспортхэр афашыгъэх, паспорт зимылэхэ-ми къафыдахи.

Предпринимательхэр ренэу цыфхэм адэжъ къэклогъ, гушы-лэгъу афэхъух, Іофшлэплэ чыплэу ялэхэр къаралох, зэзэгъыныгъэ-

хэр адашых. Іуагъэ зыдашы-хэрэр Іофшлэплэм Іохъэх. Іахып е нэлуасэ зилэхэм ахэм адэжъ клонхъу фитыныгъэ араты. Къэ-кыуагъэхэм яунагъомэ ащыщ-хэр Украинэм кынагъэх.

— Лъэныкыуитлүми, Украи-нэм кыкыжыжыгъэхэмрэ ащ кы-нагъэхэмрэ, зэпхыныгъэ зэды-рлэным иамалхэм талэхъу, — ело Уджыхъу Казбек. — Дгъэфедэрэмэ ащыщых сото-вэ телефонхэр, Интернетыр. Сотовэ телефонхэу къэкуагъэ-хэм ялэхэр журналхэм адэтэ-тхэх, тыдэ щылэхэми ахэм якъэбархэм защытэгъэгуазэ, ящылэклэ-псэуклэ зэтэгъашлэ. Зышхъэ кыезыхыжъэжыгъэ-хэу «Шапсыгъэм» шылэхэм адэжъ мэфитло сыщылагъ, бэ гушылэгъу сызфэхъугъэр. Лъэ-шэу тицыфхэм къафэразэх, гуклэгъушхоу ахэм ахэлъыр икыу фэдизэу зэхашлэ.

Гушылэгъу сызфэхъугъэмэ ащыщ Дмитрий Низовыр. Лу-ганскэ хэкум икълэу Крас-нодон дэсыгъ, илээс 25-рэ ыныбж, ишхъэгъусэрэ яса-бийитлурэ игъусэх. Никитэ цы-клум илээситлурэ ныкъорэ, Ан-тон зы илээс аныбж, джы-ри сабий къафэхъунэу ежэх. Дмитрий шахтэм шылажъщтыгъ, чычлэгъ псэолэ гъэуцунхэмклэ мастер.

— Тикълэ удэсынклэ шы-нагъо зэрэхъугъэм кыхъэкыклэ къэтыбгынагъ, — Дмитрий кълуатэ. — Мо хъурэ тхъа-мыклагъор тисабыйхэм аты-мыгъэлъэгъуным тыпыл. Сицыхъэ телъ зэфэныгъэр зэрэтеклоштым, насыпым кызыэрэтифгъээзжышщтым.

Зышхъэ кыезыхыжъэ-жыгъэмэ ащыщых Пришляк Михаилрэ Аринэрэ, Луиза Дубковар, Владимир Рябо-конь, Людмила Беловар, На-дежда Кушинар, Владислав Беловыр, Алена Кушинар.

Украинэм кыкыхэрэм япчъагъэ хэхъо зэпыт. Акъош шъыпкъэм фэдэхэу тицыфхэр ахэм апэгъокых ыкйи рагъэблагъэх.

ХЪУШТ Щэбан.

Сурэтхэм арытхэр: Ук-раинэм кыкыгъэхэм ащыщхэр.

ШАХМАТХЭР

Узэдешлэщтмэ, ныбжыым елытыгъэп

Шахматхэм я Дунэе мафэ фэгъэхыгъэ зэнэкьокъоу Мыекъуапэ щызэхащэгъэм Краснодар краимрэ Адыгеимрэ яешлэкъо 45-рэ хэлэжыагъ. Швейцар шыклэм тетэу нэбгырэ пэпчъ илэпэлэсэнныгъэ кыгъэлъэгъуагъ.

Апшеронскэ кыкыгъэ Александр Цысь очкоуи 7-м щыщэу 6,5-рэ кыкыи, апэрэ чыплэр фагъэшъошагъ. Адыгеим щыцлэрыло Федор Шибеевым очкоуи 6 ригъэкъуи, ятлонэрэ чыплэр кыдихыгъ. Тэхутэмыкьое районым шаплугъэ Хьагъур Нухъэ очкоуи 5,5-рэ кыкыи, ящэнэрэ хъугъэ. Николай Удовиченкэм яп-

лэнэрэ чыплэр ыубытыгъ.

Адыгэ Республикэм шахматхэмкӀэ ифедерацие итхьаматэу Юрий Мешалкиным тызэрэшигъэгъозагъэу, зэнэкьокъур зэхашэнным ыпэкӀэ шлухьафтын гъэшлэгъонхэр агъэнафагъэх. ЗэлукӀэгъухэм ахэлэжыагъэхэм анахьыжъэу ахэтыгъэр Владимир Громовыр ары. ЗэкӀэми анахьыкӀэр В.

Загорулько — ильэси 5 нылэпыныбжыыр. Надежда Авдеевар пшэщэжъые цыкӀу.

Зэнэкьокъум исудья шхьалэу Андрей Монисовымрэ шахматхэмкӀэ республикэм ифедерацие

итхьаматэу Юрий Мешалкинымрэ гъэхьагъэ зышыгъэ спортсменхэм афэгъушлуагъэх, шлухьафтынхэр аратыжыгъэх.

Спортым иветеранэу, шахмат ешлэным пыщагъэу Бэджэжыкьо Алыи зэнэкьокъум хэлэжыагъэмэ, зэхэщакӀомэ зэрафэразэр кытилуагъ. Шахмат, шашкэ ешлэ зышлуигъоухэм япчъагъэ зэрэхэжыагъэр хигъэунэфыкыгъ. В. Громовымрэ В. Загорулькэрэ аныбжыхэр зэбгапшэмэ, лъэшэу зэтэкӀых, ильэс 70-кӀэ зэпэчыжъэх. Арэу щытми, зэнэкьокъум зэдыхэлэжъэх, текӀощтыр язэрэмыгъашлэу зэдешлэх.

Сурэтым итхэр: апэрэ чыпищыр зыхыгъэгъэху Федор Шибеевыр, Александр Цысь, Хьагъур Нухъ.

УРЫСЫЕМ ИСПАРТАКИАД

Икьулайныгъэ хегъахъо

Урысыем иныбжыкӀэхэм яа III-рэ гъэмэфэ спартакиадэ хэхьэрэ кӀэху зэнэкьокъухэр кӀалэу Пензэ щыкӀуагъэх. Кыблэ шӀолырым ихэшыпыкыгъэ командэ хэтэу Хьасанэкъо Заур самбэмкӀэ зэлукӀэгъухэм ахэлэжыагъ.

Адыгэ кӀэралыгъо университетым экономикэмкӀэ ифакультет щеджэрэ Хьасанэкъо Заур килограмми 100-м нахьыбэ кӀэзыщэчырэмэ ябэныгъ. Нарт шӀаом ящэнэрэ чыплэр кыдихи, джэрэ медалыр кыфагъэшъошагъ.

Хьасанэкъо Заур пэцэныгъэ

Хьасанэкъо Заур алыргъум щэбанэ, сэмэгумкӀэ щыт.

дызезыхьэрэр Урысыемрэ Адыгеимрэ язаслуженнэ тренерэу Хьот Юныс ары. Ащ кызырэтилуагъэмкӀэ, спорт унагъом шаплурэ З. Хьасанэкъор спар-

такиадэм чанэу хэлэжыагъ, лыгъэр ишапхъэу бэнагъэ. СамбэмкӀи, дзюдомкӀи Заур мэбанэ, икьулайныгъэ зэрэхигъэхъоштым щэч хэлэп.

ДЗЮДО

Адлер зыщагъэхьазыры

ТелефонкӀэ кӀатыгъ. ДзюдомкӀэ дунэе егъэджен-зэлукӀэгъухэр бэдзэогъум и 17 — 27-м Адлер щыкӀоштых. Урысыем ихэшыпыкыгъэ командэ итренерхэу, мыекъопэ бэнэплэ еджаплэм зыщызыгъэсагъэхэу Тао Хьэсанбий, Гъэунэ Анзор, нэмыкӀхэр зэхэхьэм хэлэжъэх.

Адыгэ Республикэм дзюдомкӀэ ихэшыпыкыгъэ командэ итренер шхьалэу Бастэ Сэлым кытилуагъ егъэджен-нэр дэгъоу зэрэзэхашагъэр. Адыгеим икыгъэхэ Ордэн Андзаур, ШӀэоцыкӀу зэххэу Рустамрэ Айдэмыррэ, Мэлыщэ Ахьмэд, Хьакурынэ Хьазэрэт Урысыем ихэшыпыкыгъэ командэ хэтхэу бэнэплэ алыргъум яухьазырыныгъэ щыхагъахъо. США-м, Кореем, Италием, Польшэм, Латвием, Урысыем, фэшхьафхэм яспортсменхэу Олимпиадэ джэгунхэм, дунаимрэ Европэмрэ язэнэкьокъухэм медальхэр кӀащыдзызыгъэхэр Адлер испорт псэолъэшхо кӀэкӀуагъэх. НыбжыкӀэхэр опыт зилэхэм акырэплых.

ФУТБОЛ

Къырым икомандэхэри кӀыхэхьащтых

«Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — «Керчь» Керчь — 2:1.

Мэкъуогъум и 20-м ныбджэгъу ешлэгъур Крымскэ щыкӀуагъ.

«Зэкъошныгъэм» хэтхэу кӀэлапчъэм лӀгуаор дэзыдзагъэхэр: Осмаев, Павлов.

Къырым Урысыем щыщ хъужыгъэ. Культурэм, спортым, нэмыкӀхэм афэгъэхыгъэ зэнэкьокъухэу, фестивалхэу хэгъэгум щызэхашэхэрэм ахэлэжъэ. ФутболымкӀэ ятлонэрэ купэу «Кыблэм» щыкӀорэ зэлукӀэгъухэм Къырым икомандэхэр ащешлэщтых.

Ныбджэгъу зэлукӀэгъоу Крымскэ щызэхашагъэм «Керчь» ыкӀи «Зэкъошныгъэм» яфутболистхэм яухьазырыныгъэ щаупӀэкӀугъ. Керчь икомандэ апэрэ такыкӀ 45-м кыкӀоцӀ «Зэкъошныгъэм» икӀэлапчъэ лӀгуаор кыдидзагъ. ЗэлукӀэгъум иятлонэрэ кӀэлъэныкьо Адыгеим икомандэ пчъагъэр зэрехьокӀын ыльэкыгъ, текӀоныгъэр 2:1-у кыдихыгъ.

«Зэкъошныгъэм» идиректор шхьалэу Натхьо Адам кызырэтилуагъэу, тикомандэ Урысыем и Кубок икыдэхын фэгъэхыгъэ пэшлорыгъэш ешлэгъум зыфегъэхьазыры. Хэгъэгум изэнэкьокъу заублэщтыр гъэнэфагъэгъоп.

Редактор шхьалэхэр:

ДЭРБЭ Тимур
ХЬЭШУЦЭ Мухьэмэд
ТХЬАГЪЭПСЭУ
Уцужыкьу

Зэхэзыщагъэхэр:

Адыгэ Республикэм лъэкпӀэ
ЮфхэмкӀэ, ІзкӀыб кӀэралхэм
ащыпсэурэ тильэкпӀэгъухэм
адырлэ зэлхыныгъэхэмкӀэ
ыкӀи кӀэбар жъугъэм
намалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр: ур. Крестьянскэр, 236

Зыщаушыхьатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын Іоф-
хэмкӀэ, телерадиокъэгъытхэмкӀэ ыкӀи
зэлылэсыкӀэ амалхэмкӀэ и Мини-
стерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ
гъэларышлӀл, зэраушыхьатыгъэ
номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутыгъэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ»,
385000,
кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр, 268

Редакциер зыдэщылэр:

385000, кӀ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр, 197.
Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор
шхьалэм иапэрэ гуадзэр —
52-49-44, редактор гуадзэр — пшгъэдэкӀыжъ
зыхьырэ секретарыр — 52-16-77.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Пчъагъэр

40 46
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2625